

PRIMERJALNI ŠTUDIJ IDEJ IN KULTUR doktorski študij (3. stopnja)

SLOVENSKE ŠTUDIJE - TRADICIJA IN SODOBNOST Modul slovenske študije

Koordinatorica modula:

[izr. prof. dr. Marjetka Golež Kaučič](#)

Opis modula:

Modul Slovenske študije je zasnovan na podlagi potrebe po interdisciplinarnem vedenju o najbistvenejših prvinah, ki utemeljujejo slovensko identiteto v najbolj temeljnem smislu. Na podlagi teme Tradicija in sodobnost se razvrščajo predmeti, ki kompleksno prikazujejo tisto, kar je za slovenskost najbolj pomembno, kar nas ločuje od drugih narodov, a nas z univerzalnimi prvinami tudi povezuje. Predmeti so izbrani in prav gotovo niso vsi, ki bi utemeljevali identiteto, vendar se med seboj najbolj interdisciplinarno povezujejo in skupaj tvorijo tisti zbir vsebin, ki najbolje predstavlja izbrano temo.

Študijski modul tako sestavljajo:

1. interdisciplinarni splet predavanj, ki utemeljuje, razvija in pogloblja spoznanja o slovenski družbi in kulturi,
2. nabor tem iz raznovrstnih in specifičnih področij raziskav, ki jih predavateljice in predavatelji organizirajo okoli raziskovalnih tem povezanih s študijskim področjem.

Program se začne z jezikovno identiteto slovenskih pokrajin, kar pomeni, da predstavlja narečja kot izvirne temelje slovenskega jezika, se nadaljuje z medbesedilnostjo in kulturnim spominom v okviru slovenske literarne tradicije, vpeto v evropsko in svetovno literaturo. Nadaljujemo z glasbo in glasbenim življenjem na Slovenskem. Etnološko in folkloristično perspektivo programu dodajata dva predmeta, ki utemeljujeta ljudsko materialno in duhovno kulturo slovenskega naroda in sta identitetno središče programa, saj utemeljujeta tiste elemente, ki so najbolj tipični za slovenskost, to sta: Govorica predmetov - izbrana poglavja iz materialne kulture Slovencev in Slovenska ljudska in umetna pesem – folkloristični in medbesedilni vidiki. Splošna etična, kulturna in družbena spoznanja pa predstavljajo predmeti Izročilo in etika, Tragedija v gledališču, kulturi in družbi, Vloga ženske v slovenski družbi in kulturi in Slovenski izseljenci med tradicijo in sodobnostjo. Novost modula pa sta dva predmeta: Ritualnost, ki spaja etnologijo z antropologijo ter Ekokultura: živali in narava v folklori, literaturi in kulturi, ki pa interdisciplinarno povezuje folkloristiko, literarno vedo, antropologijo in ekologijo.

Jedro modula Slovenske študije bo veljalo seznanjanju s tistimi vidiki, ki so ključnega pomena za kulturno in družbeno identiteto nekega naroda. Študentke in študenti se bodo spoznali z viri, gradivom, avtoricami in avtorji, besedili in procesi, ki to identiteto tudi oblikujejo. Delovno se bomo ukvarjali predvsem s tistimi prvinami, gibanji in procesi, ki so temeljni za posamezna tematska področja slovenskih študij in so pomembno oblikovali družbeni in kulturni spomin. S tem modulom bodo upoštewane sodobne potrebe

izobraženega humanista, ki mora najprej spoznati lastno kulturno identiteto, da jo lahko primerja in povezuje z drugimi.

Dodatno zanimanje slušateljev in slušateljic za zgornje teme bomo spodbujali z njihovim vključevanjem v tekoče raziskovalne projekte in terensko raziskovanje, občasni tuji gostujoči predavatelji in predavateljice pa bodo poskrbeli še za različne raziskovalne primerjave.

Splošno izbirni predmeti:

- 38 - Glasba in glasbeno življenje na Slovenskem: izbrane teme
(doc. dr. Metoda Kokole, 6 ECTS);
- 39 - Govorica predmetov – poglavja iz materialne kulture Slovencev
(izr. prof. dr. Maja Godina Golija, 6 ECTS);
- 40 - Izročilo in etika
(red. prof. dr. Edvard Kovač, 6 ECTS);
- 41 - Jezikovna identiteta slovenskih pokrajin (narečje kot izvorni temelj slovenskega jezika)
(izr. prof. dr. Jožica Škofic, 6 ECTS);
- 42 - Ljudsko in umetno – folkloristični in medbesedilni vidiki
(izr. prof. dr. Marjetka Golež Kaučič, 6 ECTS);
- 43 - Medbesedilnost in kulturni spomin
(red. prof. dr. Marko Juvan, 6 ECTS);
- 44 - Slovenski izseljenci med tradicijo in sodobnostjo
(izr. prof. dr. Marina Lukšič Hacin, 6 ECTS);
- 45 - Tragedija v gledališču, kulturi in družbi
(izr. prof. dr. Krištof Jacek Kozak, 6 ECTS);
- 46 - Vloga ženske v slovenski družbi in kulturi
(izr. prof. dr. Mirjam Milharčič Hladnik, 6 ECTS);
- 67 - Ekokultura: živali in narava v folklori, literaturi in kulturi
(izr. prof. dr. Marjetka Golež Kaučič, 6 ECTS);
- 68 - Ritualnost
(izr. prof. dr. Jurij Fikfak, 6 ECTS).

Opisi splošno izbirnih predmetov modula:

Glasba in glasbeno življenje na Slovenskem: izbrane teme

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Slovenske študije - tradicija in sodobnost

Koda predmeta: 38

Letnik: Brez letnika

Nosilka predmeta: [doc. dr. Metoda Kokole](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Cilji in kompetence:

Celostno dojetje izbranih vsebin iz zgodovine glasbene kulture na Slovenskem v povezavi s splošnimi kulturnimi tokovi. Spoznavanje razvoja in vplivov na razvoj glasbene umetnosti na Slovenskem. Razumevanje družbeno-zgodovinskih vzgibov za ustvarjanje in poustvarjanje umetne glasbe na Slovenskem. Dopolnjevanje osnovnih pojmov o vlogi glasbe v nacionalni kulturi in umestitev glasbenih tokov na Slovenskem v širši evropski okvir. Razvijanje zmožnosti aplikacije splošnih in kulturnozgodovinskih pojmov

na glasbeno-zgodovinsko področje. Razvijanje samostojnega sklepanja, analize in iskanja ustreznih odgovorov na izbrana specifična vprašanja. Zmožnost širše uporabe in aplikacije pridobljenega specifičnega znanja.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti:

Ni potrebno.

Vsebina:

Prostor historičnega muzikološkega zanimanja se je razširil na glasbeno življenje z vsemi dejavniki in vplivi, ki so ga konstituirali. Poleg tega, kdo je ustvaril katera dela, kdo jih je izvedel, so pomembna tudi vprašanja, kot so: kateremu občinstvu so bila namenjena, kako jih je sprejelo. Kako je bila skladba razumljena in kakšen pomen je imela, ali drugače, kako je funkcionirala kot znak in pridobila določen pomen, je bilo odvisno od konteksta časa in prostora, se pravi od prostora kulture in njene tradicije, socialnega, političnega, kulturnega in zgodovinskega prostora.

Čeprav so izsledki strokovnih raziskav potrdili in še potrjujejo, da so se glasbe obrobij vzorovale pri glasbah velikih narodov in so si posledično razvojno podobne, pa jih vendarle ne gre enačiti oziroma istovetiti. Dejstvo je, da je bila slovenska glasba tako širše 'evropska' kot tudi specifična, samosvoja. Pri preučevanju slovenske glasbene preteklosti gre torej za dvoje: ugotavljanje podobnosti, možnih vzorov in vplivov, predvsem pa prepoznavanje njenih posebnosti.

Predmet se obravnava v šestih tematskih slopih:

1. Uvod
 - Specifike glasbenozgodovinskih raziskav in metodologije dela.
 - Predstavitev zgodovinskega in sistematičnega dela muzikologije kot vede o glasbi.
 - Spoznavanje različnih pristopov do raziskovanja ali študija glasbene kulture, ter virov in literature za preučevanje glasbe na Slovenskem.
 - Glasbena tradicija, glasbena identiteta, nacionalna glasba in nacionalno v glasbi splošno in na Slovenskem.
2. Glasba in glasbeno življenje na Slovenskem do konca 17. stoletja: razpetost med nemškimi in italijanskimi vplivi
 - Nemški vplivi s severa: glasbeno življenje v deželah s slovensko populacijo do časa reformacije.
 - Duhovna glasba in nje ustvarjalci do konca 16. stoletja.
 - Iacobus Handl Gallus (1550–1591): ustvarjalnost in pomen.
 - Prvi znanilci italijanskih vplivov: glasba v drugi polovici 16. stoletja.
 - Prevlada italijanskih slogovnih tokov v 17. stoletju: čas protireformacijskih prizadevanj v glasbi.
 - Inštrumentalna glasba in začetki operne poustvarjalnosti na Slovenskem.
3. 18. stoletje: glasbena prizadevanja kranjskih plemičev in začetki institucionalizirane glasbe
 - Duhovna glasba na Slovenskem v prvi polovici 18. stoletja.
 - Prvo glasbeno društvo na Slovenskem in širše: Academia philharmonicorum labacensium (1701–ok. 1769).
 - Glasbeni repertoar in dela članov Academie philharmonicorum.
 - Prvo gledališče na Slovenskem (od 1764) in gostovanja potujočih opernih skupin v 18. stoletju.
 - Zgodnji glasbeni klasicizem v poustvarjalni praksi na Slovenskem.
4. Do leta 1848: glasba in družba
 - Družbene in institucionalne spremembe na prelomu iz 18. v 19. stoletje.
 - Program, delovanje in razvojni pomen Philharmonische Gesellschaft (Filharmonične družbe).
 - Repertoarni prerez predstav Stanovskega gledališča.
 - Poustvarjalna in ustvarjalna raven slovenskega glasbenega dela.
 - Glasba za ljudstvo in cerkvene pesmarice v slovenskem jeziku.
5. Od leta 1848 do konca prve vojne: glasba in politika
 - Politične in institucionalne spremembe sredi 19. stoletja.

- Vloga glasbe za doseganje nacionalnih ciljev; glasbeno delo čitalnic in Dramatičnega društva.
 - Institucionalizacija slovenskih glasbeno-umetniških namenov: ustanovitev Glasbene matice.
 - Pomen ljudskih pesmi za oblikovanje nacionalne glasbene identitete in značilnosti slovenske zborovske pesmi.
 - Izhodišča, naloge in cilji ceciljanstva na Slovenskem.
6. Po letu 1918: tradicija in sodobnost
- Nove glasbeno-estetske pobude na prelomu 19. in 20. stoletja.
 - Glasba med obema vojnama: tradicija in sodobnost kot ustvarjalni možnosti.
 - Raznovrstnost vsebin in oblik ter sredstev glasbenega izraza.
 - Možnosti in pobude za ustvarjalno in poustvarjalno delo po drugi vojni.
 - Slovenska glasba v 21. stoletju.

Temeljna literatura in viri

TEMELJNA LITERATURA

- Cvetko, Dragotin. 1991. Slovenska glasba v evropskem okviru, Ljubljana.
- Snoj, Jurij in Gregor Pompe. 2003. Pisna podoba glasbe na Slovenskem, Ljubljana.
- Rijavec, Andrej. 1979. Slovenska glasbena dela, Ljubljana.
- Höfler, Janez. 1978. Glasbena umetnost pozne renesanse in baroka na Slovenskem, Ljubljana.
- Klemenčič, Ivan. 1988. Slovenski glasbeni ekspresionizem, Ljubljana.
- Sivec, Jože. 1971. Opera v Stanovskem gledališču v Ljubljani od leta 1790 do 1865, Ljubljana.
- Kuret, Primož. 2001. Slovenska filharmonija. Academia philharmonicorum 1701–2001, Ljubljana.
- Barbo, Matjaž. 2002. Pro musica viva, Ljubljana.

IZBRANI ČLANKI V SLOVENSKI STROKOVNI PERIODIKI (po dogovoru)

- Muzikološki zbornik (od 1965).
- De musica disserenda (od 2005).
- Simpozijski zborniki, ki obravnavajo glasbo na Slovenskem.

NEOBVEZNA OZ. DOPOLNILNA LITERATURA

- Barbo, Matjaž. 2004. Obča muzikologija, Ljubljana.
- Stefanija, Leon. 2004. Metode analize glasbe: zgodovinsko-teoretski oris, Ljubljana.

DODATNA LITERATURA (notno gradivo in zvočni posnetki)

- Notne izdaje zbirke Monumenta artis musicae Sloveniae, Ljubljana od 1983.
- Notne izdaje Društva slovenskih skladateljev.
- Musica noster amor, ur. I. Klemenčič, Maribor 2000.
- Glasbena dediščina Slovenije, Ljubljana: Edition Bizjak, 1987–1997 (note in zvočni posnetki).

Načini ocenjevanja:

- Pogoji za pristop k izpitu je uspešno opravljena seminarska naloga.
- Študentka oz. študent nato opravlja pisni ali ustni izpit iz celotne obravnavane snovi predmeta.

Govorica predmetov – poglavja iz materialne kulture Slovencev

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Slovenske študije - tradicija in sodobnost

Koda predmeta: 39

Letnik: Brez letnika

Predavateljica: [izr. prof. dr. Maja Godina Golija](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Cilji in kompetence:

Smotri predmeta so, da se študentke in študenti seznanijo z osnovnimi značilnostmi materialne kulture Slovencev od konca 18. stoletja do danes in dopolnijo ter poglobijo že pridobljeno znanje. Spoznali bodo temeljno domačo in primerjalno tujo literaturo o tej tematiki, uvedeni bodo v samostojno raziskovanje na tem področju. Posebna pozornost bo namenjena obravnavi nekaterih področij materialne kulture: gospodarskih prizadevanj in ljudskega gospodarstva, stavbarstva, stanovanjske in prehranjevalne kulture. Materialna kultura bo obravnavana kot indikator širšega gospodarskega, družbenega in kulturnega dogajanja.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti:

Ni potrebno.

Vsebina:

1. Materialna kultura – metodološka izhodišča raziskovanja:
 - materialna kultura kot ena izmed treh komponent etnološke sistematike;
 - metodološka izhodišča raziskovanja materialne kulture: zgodovinska in regionalna sistematika;
 - analiza objektov: izvor, nastanek in razvoj objekta, razširitev, sprejemanje in prilagajanje le-tega, njegovo prenašanje in nadaljnje razvijanje;
 - predmet kot indikator splošne zgodovinske, družbene in simbolne razsežnosti kulture.
2. Gospodarska prizadevanja in dejavnosti na Slovenskem:
 - glavne gospodarske panoge na Slovenskem v 19. in 20. stoletju;
 - gospodarska prizadevanja na področju poljedelstva in živinoreje;
 - gospodarska prizadevanja na področju obrti, trgovine in prometa;
 - razvoj industrije in urbanizacija podeželja.
3. Hrana in prehranjevalna kultura:
 - hrana kot kulturna dobrina;
 - teoretični koncepti raziskovanja prehrane, ki so se razvili znotraj etnologije, zgodovinopisja in sociologije;
 - najpomembnejše inovacije in mejniki v zgodovini prehrane v Evropi in Sloveniji;
 - regionalne in socialne značilnosti prehrane na Slovenskem.
4. Prehrana zunaj doma:
 - oblike prehranjevanja zunaj doma: od table d' hotel do restavracij s hitro prehrano;
 - gostilniška dejavnost in kavarniško življenje na Slovenskem;
 - sodobne oblike prehranjevanja zunaj doma;
 - kuharsko znanje.
5. Stanovanjska kultura:
 - glavni tipi stavb na Slovenskem, število, poimenovanje in razporeditev stavbnih prostorov;
 - sodobna stanovanjska gradnja, njena zgodovina in tipologija;
 - stanovanjska oprema in stensko okrasje kot indikator socialnoekonomskega in socialnokulturnega položaja posameznika.

Temeljna literatura in viri:

Splošno

- Bausinger, Herman in Konrad Köstlin. Hrsg. 1981. Umgang mit Sachen. Zur Kulturgeschichte des Dinggebrauches, Regensburg.
- Cevc, Tone. 1978. Etnološka pričevalnost materialne kulture, Pogledi na etnologijo, Ljubljana: 161-196.
- Kuntz, Andreas. 1990. Erinnerungsgegenstände. Ein Diskussionsbeitrag zur volkskundlichen Erforschung rezenter Sachkultur. Ethnologia Europaea 20: 61-81.
- Meiners, Uwe. 1990. Research into the History of Material Culture. Ethnologia Europaea 20: 15-35.

- Štuhec, Marko. 1995. Rdeča postelja, ščurki in solze vdove Prešeren. Ljubljana: Studia Humanitatis, Apes: 9-43.
- Schippers, Thomas K. 2002. Od predmetov do simbolov. Spreminjajoče se perspektive pri proučevanju materialne kulture v Evropi. *Etnolog* 12(63): 125-136.
- Köstlin, Konrad. 2005. Novi smisao stvari u muzeju. *Heimatumuseum: zavičajni muzej – osnovati ili spaliti?* Zagreb: Zajednica Nijemaca u Hrvatskoj.

Gospodarska prizadevanja in dejavnosti

- Ložar, Rajko. 1944. Pridobivanje hrane in gospodarstvo. v: *Narodopisje Slovencev I.* Ljubljana: Klas: 98-191.
- *Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev.* 1970. Zgodovina agrarnih panog. I. zvezek Agrarno gospodarstvo. Ljubljana: Državna založba: 251-272.
- Bogataj, Janez. 1980. Promet, transport in komunikacijska sredstva. v: *Slovensko ljudsko izročilo*, Ljubljana: Cankarjeva založba: 84-91.
- Bras, Ljudmila. 1991. Rokodelstvo in obrt. *Slovenski etnograf* 33-34(1988-1990): 207-246.
- Smerdel, Inja. 1991. Prelomna in druga bistvena gospodarska dogajanja v zgodovini agrarnih panog v 19. stoletju na Slovenskem. *Slovenski etnograf* 33-34(1988-1990): 25-61.
- Braudel, Fernand, 1988. Strukture vsakdanjega življenja: mogoče in nemogoče. *Materialna civilizacija, ekonomija in kapitalizem, XV. – XVIII. stoletje.* Ljubljana: Studia Humanitatis.

Hrana in prehranjevalna kultura

- Makarovič, Gorazd. 1991. Prehrana v 19. stoletju na Slovenskem. *Slovenski etnograf* 33-34(1988-1990): 127-207.
- Godina Golija, Maja. 1996. Prehrana v Mariboru v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja. Maribor: Založba Obzorja.
- Prehrana na Goriškem. Slavica Plahuta (ur.). Nova Gorica: Goriški muzej, 2002: 7-129.
- *Food and Celebration. From Fasting to Feasting.* Patricia Lysaght (ed.). Ljubljana: Založba ZRC, 2002.
- Norbert, Elias. 2000. O procesu civiliziranja. Ljubljana: Založba/*cf.: 181-245.
- Goody, Jack. 1994. *Cooking, Cuisine and Class: A Study in Comparative Sociology.* Cambridge.

Prehrana zunaj doma

- Tomažič, Tanja. 1978. Gostilne, kakršnih se pri nas spominjamo. *Slovenski etnograf* 29/1976: 3-39.
- Mennell, Stephen. 1985. *All Manners of Food.* Oxford, New York: Basil Blackwell.
- Godina Golija, Maja. 2001. Prehrana v Mariboru v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja. Maribor: Založba Obzorja: 97-126.
- Godina Golija, Maja. 2001. Pomen kuharskih knjig za etnološko raziskovanje prehrane. *Traditiones* 30/1: 293-303.
- *Eating out in Europe. Picnics, Gourmet Dining and Snacks since the Late Eighteenth Century.* Marc Jacobs and Peter Scholliers (eds.). Oxford, New York: Berg, 2003.

Stanovanjska kultura

- Smerdel, Inja. 1982. Stensko okrasje – eden razpoznavnih znakov način življenja, v: *Problemi* 20, št. 9/10: 48-61.
- Keršič, Irena. 1991. Oris stanovanjske kulture slovenskega kmečkega prebivalstva v 19. stoletju. *Slovenski etnograf* 33-34(1988-1990): 329-389.
- Godina Golija, Maja. 1992. Iz mariborskih predmestij. Maribor: Založba Obzorja: 36 -67.
- Studen, Andrej. 1995. Stanovati v Ljubljani. Ljubljana: Studia Humanitatis, Apes.
- Ferlež, Jerneja. 2001. *Mariborska dvorišča.* Maribor: Mladinski kulturni center.
- Rapoport, Amos. 1991. *House Form and Culture.* Englewood Cliffs. Prentice-Hall.

Načini ocenjevanja:

- Pogoj za pristop k izpitu so opravljene obveznosti s predavanj in vaj.

- Pred izpitom mora študentka oz. študent uspešno predstaviti svojo seminarsko nalogo.
- Študentka oz. študent opravlja ustni izpit iz celotne snovi predmeta.

Izročilo in etika

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Slovenske študije - tradicija in sodobnost

Koda predmeta: 40

Letnik: Brez letnika

Nosilec predmeta: red. prof. dr. Edvard Kovač

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Cilji in kompetence

Študentke in študentje naj bi osvojili dvoje osnovnih pojmovnih razločevanj. Prvič: pojmovanje tradicije kot izročanja kulturne in npravstvene dediščine na eni strani in ponovno odkrivanje in ustvarjalno bogatnje vrednot omike in etičnosti na drugi strani. Drugič: prišli naj bi do samostojnega razločevanja med stalno naravnostjo k dobremu, o katerem govori občevaljavna etika, in pa praktičnim ter spreminajočim udenjanjem te etike v moralnih zahtevah slovenskega izročila, zgodovine in mentalitete.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

1. Izročilo:

- občekulturni fenomen izročila;
- dvojna definicija tradicije;
- tradicija kot izročanje znanja in vrednot;
- tradicija kot ponovno odkrivanje in bogatenje vrednot.

2. Etika:

- osnovni pojem etike;
- temeljno razlikovanje dobrega in zla;
- temeljne etične vrednote;
- univerzalnost etičnih norm.

3. Morala:

- definicija morale;
- zgodovinsko prebujanje in razvoj morale;
- perspektiva moralnega razvoja v luči temeljnih etičnih načel.

4. Povezanost izročila in etike:

- pomebnost etike za oblikovanje izročila;
- izročilo kot temelj etične ustaljenosti in obvezujočnosti;
- pomen izročila za uveljavitev racionalnosti pri oblikovanje etične kulture;
- etična svoboda kot vrednotenje izročila.

5. Etične vrednote, ki jih zagotavlja izročilo:

- spoštovanje človekove avtonomije;
- razvijanje vzajemne odgovornosti;
- dostojansvo človekove osebe;
- prehod od osamljenosti subjekta k medosebnemu odnosu.

6. Etika in izročilo pri Slovencih:

- od kod etični rigorizem pri Slovencih?
- vpliv in navzočnost protestantske etike;
- vpliv kulturnega izročila pri oblikovanju interpersonalne slovenske etike;
- vpliv kulturne krajine na oblikovanje slovenskega izročila in etike.

7. Etika in izročilo v pretresu postmoderne (po P. Ricoeur-ju):

- iskanje temeljne razlike, ki se javlja v slovenskem izročilu;
- potrditev lastne istovetnosti v odnosu do drugega;
- odnos do obličja drugega kot temeljna paradigma novih medosebnih odnosov;
- od sakralnosti do svetega.

8. Simboli izročila in etike v prihodnosti (po E. Levinas-u):

- trpeči in nova etična pred-zavest;
- otrok in razodetje nove odgovornosti;
- ženska in gostoljubje nekončnih razsežnosti;
- bližina živali in rastlin kot govorica podarjenosti.

Temeljna literatura in viri

- Girard, R. 1972. La Violence et Sacré, Paris: Grasset.
- Levi Strauss, Cl. 1962. La Pensée sauvage, Paris: Plon.
- Levinas, E. 1998. Etika in nekončno. Čas in drugi, Ljubljana: Tretji dan – Družina, Ljubljana.
- Ricoeur, P. 1990. Soi-meme comme un autre, Paris: Seuil.
- Vidal, J. 1990. Sacré, Symbole, Créativité, Louvain-la-neuve: Centre d'histoire des religions.
- Kovač, E. 1992. Slovenska nacionalna zavest, Ljubljana: Družina.

Načini ocenjevanja

- Navzočnost in aktivno sodelovanje na predavanjih in vajah.
- Pisni izdelek seminarske naloge in njen zagovor.
- Ustni izpit iz celotne snovi predmeta.

Ocenjevanje kompetenc:

- S seminarsko nalogo se ocenjuje pridobljeno znanje iz dodatne literature ter sposobnost samostojnega razmišljanja ter znastvenega razpravljanja.
- Ustni izpit pokaže splošno znanje predmeta, obvladovanje temeljnih pojmov in sposobnost samostojnega argumentiranja.

Jezikovna identiteta slovenskih pokrajin (narečje kot izvorni temelj slovenskega jezika)

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Slovenske študije - tradicija in sodobnost

Koda predmeta: 41

Letnik: Brez letnika

Nosilka predmeta: [izr. prof. dr. Jožica Škofic](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Vzgojno-izobraževalni smotri

Študentke in študentje se bodo seznanili z razvojem slovenskega jezika in z njegovo postopno narečno

razcepljenostjo, spoznavali bodo znotraj- in zunajjezikovne vzroke zanjo, posledične probleme pri oblikovanju skupnega knjižnega jezika in obstoj pokrajinskih različic slovenskega knjižnega jezika. Spoznali bodo sodobno klasifikacijo slovenskih narečij, njihove osnovne značilnosti na vseh jezikovnih ravneh (s posebnim poudarkom na glasovju in besedju), različne razvojne stopnje kot osnovo za rekonstrukcijo zgodovine slovenskega in slovanskih jezikov. Narečja bodo obravnavana tudi s stališča socialne zvrstnosti – z opozorilom na jezikovne razlike med narečji (krajevnimi govori) ter knjižno pogovorno in zbornu zvrstjo. Študentje in študentke bodo spoznavali, da so narečja (in pokrajinske različice pogovornega jezika) za večino Slovencev prvi materni jezik, na katerem je (tudi) mogoče graditi zavest o jezikovni, kulturni in narodni pripadnosti. Študentje se bodo seznanili z razvojem slovenskega jezika in z njegovo postopno narečno razcepljenostjo, spoznavali bodo znotraj- in zunajjezikovne vzroke zanjo, posledične probleme pri oblikovanju skupnega knjižnega jezika in obstoj pokrajinskih različic slovenskega knjižnega jezika. Spoznali bodo sodobno klasifikacijo slovenskih narečij, njihove osnovne značilnosti na vseh jezikovnih ravneh (s posebnim poudarkom na glasovju in besedju), različne razvojne stopnje kot osnovo za rekonstrukcijo zgodovine slovenskega in slovanskih jezikov ter narodove zgodovine nasploh. Narečja bodo obravnavana tudi s stališča socialne zvrstnosti – z opozorilom na jezikovne razlike med narečji (krajevnimi govori) in knjižno pogovorno zvrstjo. Študentje bodo spoznavali, da so narečja (in pokrajinske različice pogovornega jezika) za večino Slovencev prvi materni jezik, na katerem je (tudi) mogoče graditi zavest o jezikovni, kulturni in narodni pripadnosti.

Pridobljene kompetence

Študentke in študentje se bodo naučili metod zbiranja, zapisovanja ter analiziranja (na sinhroni in diahroni ravni) narečnega gradiva. Pridobili bodo sistemski pogled na jezik in njegovo socialnozvrstno (in funkcijskozvrstno) razčlenjenost ter vedeli, kako je za vsak govorni položaj potrebna izbira primerne jezikovne koda – tudi tako, da raziskovalec ne vpliva na jezik/govor narečnega informanta. Pridobljeno znanje bodo znali uporabljati v analizah narečnega splošnosporazumevalnega, strokovnega, slovstvenofolklornega in lastnoimenskega gradiva, in sicer tako sodobnega kot izpričanega v zgodovinskih dokumentih.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

Časovno obsežna (od konca 10. stol. do danes) in vsebinsko raznorodna problematika predmeta (zgodovina jezika, oblikovanje skupnega knjižnega jezika, sodobna narečja) bo razdeljena na več ožjih vsebinskih sklopov:

- Uvodni del: predstavljeni bodo različni metodološki pristopi k obravnavi zgodovine jezika in sodobnih narečij, temeljni dosežki (slovenskega) jezikoslovja na tem področju ter vključenost raziskav slovenskega jezika v mednarodne geolingvistične raziskave (Slovanski in Evropski lingvistični atlas).
- Pregled zgodovine slovenskega jezika od 10. stol. do sodobnih narečij (z jezikoslovno analizo zgodovinskih dokumentov, napisanih v slovenskem jeziku).
- Narečne osnove za nastanek slovenskega knjižnega jezika v 16. stol., ustalitev (osrednje) knjižne norme sredi 19. stoletja in nadaljnji obstoj pokrajinskih različic (slovenskega) knjižnega jezika.
- Klasifikacija sodobnih slovenskih narečij (delitev na narečne skupine, narečja in govore; kriteriji in terminologija) ter osnovne značilnosti posameznih narečnih skupin s potrditvijo na primeru avtentičnih narečnih besedil.
- Funkcijskozvrstna razčlenjenost sodobnih slovenskih narečij (vsakdanja praktičnosporazumevana zvrst, umetnostna prozna in verzna besedila slovstvene folklore, strokovna zvrst z narečno terminologijo, publicistična besedila, lastna imena).
- Sodobni problemi narečjeslovja: obstoj t. i. tradicionalnih narečij, nastajanje govorjenih različic med narečjem in knjižnim pogovornim jezikom z različno stopnjo približanosti enemu ali drugemu sistemu.

Poleg glavne izvajalke bodo pri predmetu lahko sodelovali tudi gostujoči predavatelji in predavateljice,

predvsem sodelavci Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

Seminarji

Seminarsko delo pomeni dograjevanje, praktično usvajanje in preverjanje znanj, ki jih bodo študentke in študentje pridobili na predavanjih in/ali konsultacijah. V njegovem okviru bodo študentje in študentke samostojno posneli in zapisali narečno besedilo, ga analizirali s sinhronega in diahronega vidika ter ugotavljali sprejemanje nenarečnih in tujejezičnih prvin in vzroke zanje. V okviru seminarske naloge se bodo študentje in študentke lahko odločili tudi za kako drugo temo s področja dialektoloških raziskav slovenskega jezika: raziskovali bodo lahko npr. ledinska in hišna imena, ki prav tako izkazujejo kulturno zgodovino raziskovanega področja, različne jezikovne stike ipd., ali zgodovinske dokumente, napisane v slovenskem jeziku (torej teme s področja zgodovinske dialektologije).

Povezava z drugimi predmeti

Predmet sodi v jezikoslovje, navezuje pa se zlasti na predmete, ki obravnavajo slovensko zgodovino, etnologijo in folkloristiko ter literarno zgodovino.

Literatura

Temeljna:

- Logar, Tine (1993): Slovenska narečja: Besedila. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Cicero).
- (1996): Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave. (Ur. Karmen Kenda-Jež), Ljubljana: ZRC SAZU.
- Klinar, Klemen, Škofic, Jožica, Šekli, Matej, Piko-Rustia, Martina (2012): Metode zbiranja hišnih in ledinskih imen: projekt FLU-LED v okviru Operativnega programa Slovenija–Avstrija 2007–2013. Jesenice, Gornjesavski muzej.
- Orožen, Martina (1996): Oblikovanje enotnega slovenskega knjižnega jezika v 19. stoletju. Ljubljana: FF.
- (1996): Poglavlja iz zgodovine slovenskega knjižnega jezika (od Brižinskih spomenikov do Kopitarja. Ljubljana: FF.
- Ramovš, Fran (1935): Historična gramatika slovenskega jezika VII: Dialekti. Ljubljana.
- (1936): Kratka zgodovina slovenskega jezika I. Ljubljana.
- Rigler, Jakob (2001): Zbrani spisi 1: Jezikovnozgodovinske in dialektološke razprave. (Ur. Vera Smole), Ljubljana: Založba ZRC.
- Škofic, Jožica (ur.) (2011), Slovenski lingvistični atlas. 1, Človek (telo, bolezni, družina). 1. Atlas : [(= SLA 1.1)], 2. Komentarji : [(= SLA 1.2)], (Zbirka Jezikovni atlasi). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Dopolnilna:

- Greenberg, Marc L. (2000): A Historical Phonology of the Slovene Language. Heidelberg.
- Hafner, Stanislaus, Prunč, Erich (ur.) (1982): Thesaurus der slowenischen Volkssprache in Kaernten 1: A-bis B-. Wien.
- Jakop, Tjaša (2008): Dvojina v slovenskih narečjih, (Zbirka Linguistica et philologica, 21). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Kenda-Jež, Karmen, Smole, Vera (1996): Dosedanje delo in bližnji načrti Mednarodne komisije za sestavo Slovanskega lingvističnega atlasa (OLA). Slavistična revija 44, št. 1, str. 94–105, Ljubljana.
- Karničar, Ludwig (1990): Der Obir-Dialekt in Kaernten. Wien.
- Kenda-Jež, Karmen, Gliha Komac, Nataša (2007): Shranili smo jih v bančah : slovarski prispevek k poznavanju oblačilne kulture v Kanalski dolini = contributo lessicale alla conoscenza dell'abbigliamento in Val Canale. Ukve: S.K.S. Planika Kanalska dolina; [s. l.]: Slori: ATS Od me-je; Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU: = Istituto per la lingua slovena "Fran Ramovš" CRS ASSA.
- Koletnik, Mihaela (2001): Slovenskogoriško narečje. Maribor: Slavistično društvo, Zora 12.
- Koletnik, Mihaela (2008): Panonsko lončarsko in kmetijsko izrazje ter druge dialektološke razprave, (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 60). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta.
- Logar, Tine (1981): Izhodišni splošnoslovenski fonološki sistem. Fonološki opisi srpskohrvatskih

/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora, obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom. Sarajevo: ANU BiH, 29–33. (Ponovno objavljeno v: Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave, ur. Karmen KENDA-JEŽ. Ljubljana: ZRC SAZU, ISJ FR, 1996, 243–247.)

- Novak, Franc (1996): Slovar beltinskega prekmurskega govora. Drugo, popravljeno in dopolnjeno izdajo priredil in uredil Vilko Novak, Murska Sobota: Pomurska založba.
- Merše, Majda, Jakopin, Franc, Novak, France (1992): Fonološki sistem knjižnega jezika slovenskih protestantov. Slavistična revija 40, št. 1–2, Ljubljana.
- Orožen, Martina (1988): Narečje in knjižni jezik. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture: Zbornik predavanj 24, Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 5–17.
- (1990): Konzonantski sklopi v slovenskem jeziku. Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku 33, Novi Sad, str. 345–350.
- (1994): Odvisnost narečnega besedišča in načina upovedovanja (izražanja) od spreminjajočega se načina življenja. Naš živi jezik = Traditiones: Zbornik Inštituta za slovensko narodopisje 23, str. 79–86.
- (2000), Raziskovanje zgodovinskega razvoja slovenskega knjižnega jezika: pogled v čas in prostor našega samozavedanja in uzaveščanja, Zbornik SDS 10: Slovensko jezikoslovje danes in jutri, Ljubljana: SDS, str. 142–154.
- Ramovš, Fran (1924): Historična gramatika slovenskega jezika II: Konzonantizem. Ljubljana.
- (1952): Morfologija slovenskega jezika: Skripta, prirejena po predavanjih prof. Fr. Ramovša v l. 1947/48, 48/49. Ljubljana.
- Rigler, Jakob (1963): Južnonotranjski govori. Ljubljana: SAZU.
- (1968): Začetki slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana: SAZU.
- Smole, Vera (2000): Uvod v slovensko dialektologijo. Ljubljana: Filozofska fakulteta (Skripta).
- (2002): Vokalizem, naglas, konzonantizem. Ljubljana: Filozofska fakulteta (Skripta).
- Steenwijk, Han (1992): The Slovene Dialect of Resia: San Giorgio. Amsterdam – Atlanta.
- Šekli, Matej (2004), Jezik, knjižni jezik, pokrajinski oz. krajevni knjižni jezik: genetskojezikoslovni in družbenojezikovni pristop k členjenju jezikovne stvarnosti : (na primeru slovenščine). V: Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem : členitev jezikovne resničnosti, (Obdobja, Metode in zvrsti, 22). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, str. 41–58.
- Šekli, Matej (2008): Zemljepisna in osebna lastna imena v kraju Livek in njegovi okolici. (Linguistica et philologica, 22). Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Šivic-Dular, Alenka (1988): Temeljna načela pri pisanju slovenskih zemljepisnih imen. Jezik in slovstvo, XXXIV/1–2, 3–14.
- Škofic, Jožica (2001): Govorica jih izdaja: Skica govora kovaške Krope. Kropa: Tomco.
- Tominec, Ivan (1964): Črnovrški dialekt: Kratka monografija in slovar, Ljubljana: SAZU.
- Weiss, Peter (1998): Slovar govorov Zadrebke doline med Gornjim Gradom in Nazarjami: Poskusni zvezek (A–H). Ljubljana: ZRC SAZU (zbirka Slovarji).
- Zorko, Zinka (1995): Narečna podoba Dravske doline, Maribor: Kulturni forum.
- Haloško narečje in druge dialektološke študije. Maribor: Slavistično društvo, Zora 6.
- Zorko, Zinka, Koletnik, Mihaela (ur.) (1999): Logarjev zbornik: Referati s 1. mednarodnega dialektološkega simpozija v Mariboru. Maribor: Slavistično društvo, Zora 8.

Obveznosti študentk in študentov ter ocenjevanje

1. Aktivno sodelovanje slušateljev in slušateljic na predavanjih oz. konzultacijah in sprotni študij literature.
2. Študentke in študentje bodo morali izdelati seminarsko nalogo iz svojega/izbranega narečnega govora oz. zgodovinskega dokumenta, napisanega v slovenskem jeziku, in jo predstaviti v okviru seminarja ter opraviti ustni izpit iz snovi, obravnavane na predavanjih in predstavljene v obvezni študijski literaturi.

Ljudsko in umetno – folkloristični in medbesedilni vidiki

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Slovenske študija - tradicija in sodobnost

Koda predmeta: 42

Letnik: Brez letnika

Nosilka predmeta: [izr. prof. dr. Marjetka Golež Kaučič](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Cilji in kompetence

Seznaniti slušatelje in slušateljice z značilnostmi ljudskega pesništva (slovenskega in evropskega), po katerih se bistveno ločuje od umetnega in iz folkloristične ter literarnovedne perspektive predstaviti oba poetološka tokova skozi različne metodološke in teoretične paradigme. Voditi slušatelje in slušateljice skozi relevantno domačo in tujo študijsko literaturo in prek predavanj in seminarskega dela omogočiti raziskovalno podlago za njihovo individualno raziskovalno delo ter znanstvene izdelke. Študijski proces naj bi pripomogel k vedenju o temeljnih in medsebojnih razmerjih ljudskega in umetnega pesništva, o baladi kot posebnem ljudskem in umetnem žanru ter prikazal uporabo ljudskega v umetnih besedilih literarnih ustvarjalcev od razsvetljenstva pa do postmodernizma.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

Slovenska ljudska pesem je večinoma spontana improvizatorična dejavnost, ki se razlikuje od umetne po načinu življenja, po slogu, zanjo sta značilna variantnost, njena produkcija in reprodukcija sta si zelo blizu. Je sinkretičen organizem, sestavljen iz teksta (besedilo), teksture (melodija) in s pripetim kontekstom (splet zunanjih dejavnikov ob izvedbi) ter z značilnim nosilcem. Umetna pesem pa je književno dejstvo, ki pa ima lahko poudarjeno zvočnost, a melodije nima, prav tako sta njen kontekst in ustvarjalec drugačna kot pri ljudski pesmi. Slušatelji bodo spoznavali ljudsko in umetno v šestih vsebinskih sklopih.

1. Ljudsko in umetno: teoretično-metodološka izhodišča:
 - značilnosti ljudske in umetne pesmi;
 - teoretično-metodološka izhodišča folklorističnega raziskovanja;
 - ravnine ljudske in umetne pesmi;
 - procesi oblikovanja ljudske in umetne pesmi;
 - načini življenja, klasifikacija in žanri;
 - medsebojni vplivi.
2. Medbesedilni sistemi ljudskega in umetnega:
 - sistemi formalno-vsebinskih interakcij med ljudskim in umetnim skozi obdobja slovenske literarne zgodovine;
 - posnemovalni ali trpni sistem;
 - tvorni ali transformativni sistem;
 - trpno-tvorno stikanje ljudskega in umetnega pri Prešernu, Jenku, slovenski moderni in sodobni slovenski poeziji.
3. Ponarodela pesem:
 - fenomen ponarodele pesmi na Slovenskem;
 - proces prehoda umetne pesmi v poetiko ljudskega od konca 18. do prve polovice 19. stoletja;
 - najpomembnejši aspekti ponarodevanja;

- iz umetnega v ljudsko: Simon Jenko Lenčica ter Simon Gregorčič Njega ni.
4. Medbesedilni nizi ljudskega in umetnega:
 - kaj je medbesedilni niz?
 - vrste medbesedilnih nizov, ki imajo za duhovno podlago ljudsko pesem;
 - proces medbesedilnosti znotraj ljudskega pesništva;
 - medbesedilnost ob vnosu ljudskega v umetno;
 - analiza krepekega medbesedilnega niza: Lenora;
 - analiza šibkega medbesedilnega niza: Godec pred peklom.
 5. Balada kot evropska enigma:
 - evropske in ameriške definicije balade ter metodološki in teoretični koncepti žanra (literarno-zgodovinski in folkloristični);
 - izvor, nastanek, etimologija, pomen, zgodovinski razvoj, značilnosti in vloga v evropskem in slovenskem prostoru;
 - evropske in ameriške folkloristične in literarno-zgodovinske teorije balade (Entwistel, Hustvedt, Buchan, Atkinson, Seemann);
 - slovenske folkloristične in literarno-zgodovinske teorije balade (Vodušek, Kumer, Golež Kaučič, Kos, Bjelčevič);
 - ljudska in umetna balada, balada – romanca, tipologija in tematika balad;
 - analiza slovenskih balad (Desetnica, Mrtvaška kost, Galjot, Umor iz ljubosumja...);
 - analiza evropskih balad (Twa sisters, Mioritza, Dona Filomena, Corrido the Juan Reyna...).
 6. Ljudska pesem in sodobna slovenska poezija:
 - medbesedilne povezave ljudskega z umetnim v obdobju sodobne slovenske poezije (1958 – 2005): teorije, tokovi in procesi;
 - formalne in vsebinske povezave umetnega z ljudskim od Zajca, prek Tauferja, Strniše, Makarovičeve, Jesiha, Vincetiča do Oswalda;
 - ljudske odnosnice v sodobnih pesniških besedilih, ki merijo na kod konteksta ljudskega pesništva (citati struktur, stilizacije): analize besedil;
 - ljudske odnosnice v sodobnih pesniških besedilih, ki merijo na kontekst konkretnih ljudskih pesmi (citat, aluzija...): analize besedil;
 - idejnost in muzikalnost ljudskega v sodobnem.

Temeljna literatura in viri

- Brown, Mary Ellen in Rosenberg. Bruce. A. ur. 1998. Encyclopedia of Folklore and Literature, Santa Barbara, Denver, Oxford: ABC-CLIO, 1998.
- Buchan, David. 1997. The Ballad and the Folk. East Lothian: Tuckwell Press.
- Dundes, Alan. 1980. Interpreting folklore. Bloomington: Indiana University Press, cop.
- – – ur. 2005. Folklore, Critical Concepts in Literary and Cultural Studies. 4 knjige. London and New York: Routledge, 2005.
- Entwistel, William James. 1939. European balladry. Oxford: The Clarendon Press.
- Foley, John Miles. 2002. How to Read an Oral Poem. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Golež, Marjetka ur. 1998. Ljudske balade med izročilom in sodobnostjo/Ballads between Tradition and Modern Times, Ljubljana: Založba ZRC.
- Golež Kaučič, Marjetka. 2001. Raziskovalne metode v folkloristiki – med tradicionalnim in inovativnim. Traditiones 30/I: 279-291.
- – – 2002. The Slovenian Ballad at the Turn of the Millenium. Lied und populäre Kultur/ Song and Popular Culture/ Jahrbuch des Deutschen Volksliedarchivs. 47: 157-171.
- – – 2003. Ljudsko in umetno – dva obraza ustvarjalnosti. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- – – 2003. Teorija intertekstualnosti in njena uporaba v folklorističnih raziskavah. SRL 51: 311-331.
- – – The Slovenian Folk and Literary Ballad. The Flowering Thorn. Thomas A. McKean ed. Utah State university Press: Logan: 295-307.
- – – 2004. Rošlin in Verjanko. Transformacija ljudske balade v sodobna prozna besedila. Traditiones

33/2: 93-117.

- – 2005. Folk Song Today: Between Function and Aesthetics. *Traditiones* 34/1: 177-191.
- Grafenauer, Ivan in Orel, Boris. 1952. *Narodopisje Slovencev II*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Hribar, Tine. 1984. *Sodobna slovenska poezija*. Maribor: Obzorja.
- Hustvedt, Sigurd. 1930. *Ballad Books and Ballad Men*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- William O. Hendricks. 1990. *Folklor in strukturalna analiza teksta*, prev M. Kokot, *Nova revija* 9/IX/104: 1721-1743.
- Juvan, Marko. 2000. *Intertekstualnost*. *Literarni leksikon* 45. Ljubljana: DZS.
- Kumer, Zmaga. 1996. *Vloga, zgradba, slog slovenske ljudske pesmi*. Ljubljana: Založba ZRC.
- – 2002. *Slovenska ljudska pesem*. Ljubljana: Slovenska matica:7-47.
- Legiša, Lino. 1938. *Slovenska poezija od Vodnikovih Pesmi za pokušino do priprav na Kranjsko Čbelico (1806-1828)*. Ljubljana: samozaložba.
- Koruza, Jože. 1991. *Slovstvene študije*. Ur. Jože Pogačnik. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut.
- Kos, Janko. 1995. *Moderna slovenska lirika 1940-1990*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- – 1995. *Postmodernizem*. *Literarni leksikon* 43. Ljubljana: DZS.
- Nilsson, John D. 1999. *The Poetics and Anthropology of Oral Literature*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Paternu, Boris. 1980. *Folklorizacija literature in literarizacija folklore*. *Glasnik SED* 20/2: 71-81.
- – 1974. *Razvoj in tipologija slovenske književnosti*. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. *Slovenski jezik, literatura in kultura*: 131-144.
- Poniž, Denis. 2001. *Slovenska poezija 1950-200*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Rosenberg, Bruce A. 1991. *Folklore and Literature: Rival Siblings*. Knoxville: The University of Tennessee Press.
- Seemann, Erich. 1955. *Ballade und Epos*, Zurich: Schweizerisches Archiv für Volkskunde LI/3:147-183.
- Stanonik, Marija. 2001. *Teoretični oris slovstvene folklore*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Taufer, Venko. 1975. *O rabi rabljenih besed, v: Pesmarica rabljenih besed*, Ljubljana: DZS: 43-65.
- Terseglav, Marko. 1987. *Ljudsko pesništvo: Literarni leksikon* 32. Ljubljana: DZS.

Načini ocenjevanja

Študentke in študentje bodo v okviru predmeta morali napisati seminarsko nalogo z znanstvenim aparatom, branje in interpretacija teoretskih del, poslušanje zvočnega gradiva. Seminarska naloga mora biti predstavljena javno, prav tako bodo znotraj modula brali tudi posamezna poglavja disertacije, ki bodo kritično interpretirana s strani drugih slušateljev modula. Njihovo delo bo v veliki meri osredotočeno na izdelavo doktorske disertacije. Študentke in študenti naj bi si ogledali studio in zvočni arhiv Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU in vse zbirke, ki jih hrani ta inštitut.

Medbesedilnost in kulturni spomin

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Slovenske študije - tradicija in sodobnost

Koda predmeta: 43

Letnik: Brez letnika

Nosilec predmeta: [red. prof. dr. Marko Juvan](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Vzgojno-izobraževalni smotri

Predmet seznanja študentke in študente z dvema pojmom, ki oblikujeta razmerje med tradicijo in sodobnostjo – medbesedilnostjo in kulturnim spominom. Opiše zgodovino in pomen obeh pojmov ter kritično prikaže njune teoretske podlage. Pozornost posveča interakciji književnosti z ostalimi kulturnimi praksami, ki z meddiskurzivnim obtokom mnemov ter mehanizmi spomina in pozabe vzpostavlja skupinske identitete. Študentje in študentke spoznavajo dejavnike, institucije, žanre in oblike, prek katerih literatura formira in preoblikuje kulturni spomin (od življenjepisja do zgodovinske proze). Pri tem se posvečajo predvsem sredstvom medbesedilnosti, kot so mnemotehnika, topika, aluzija, citat, priredba, parodija, posnemanje, polemika, vpliv, transpozicije iz ene umetnosti v drugo itn.

Pridobljene kompetence

Študentke in študentje se naučijo metod branja, ki literarna dela postavljajo v zgodovinske kontekste, upoštevajoč dialektiko procesualnosti in trajanja. Sodobne teoretske koncepte znajo uporabljati v analizah starejšega gradiva. Na metateoretski ravni se zavedajo, kako so teoretski pojmi odvisni od določene znanstvene paradigme. V perspektivah medbesedilnosti in kulturnega spomina spoznajo slovensko književnost od srednjega veka do konca 20. stoletja. V širšem primerjalnem kontekstu odkrivajo dialoškost in konfliktnost oblikovanja kulturnih identitet. S tem so pripravljeni na medkulturne komunikacije današnjega časa.

Vsebina

Književnost je eden izmed medijev kulturnega spomina, saj se prek literarnih žanrov, form, tem, podobja, zgodb in motivov skozi daljša zgodovinska obdobja ohranjajo vzorci mišljenja in čutenja, vplivajo na spomine in percepcije posameznikov in na oblikovanje družbenih identitet. Takšno vlogo literarnemu diskurzu po eni strani zagotavljajo institucionalizirane prakse (od založništva in kritike prek filološko-zgodovinskih strok do šolstva), vpletene v graditev literarnega kanona in proizvodnjo kategorij estetsko-razlagalnega jezika. Po drugi strani pa si je tudi literarni diskurz razvil mehanizme, s katerimi se umešča na sečišča zgodovinsko gibljivih razmerij do svoje lastne preteklosti, kulturne tradicije in do sodobnih družbenih diskurzov. Med temi sredstvi je najpomembnejša medbesedilnost, ki izvorno pomeni:

- da je vsako besedilo dejavno vpeto v verigo diskurza;
- da se besedilni subjekt vzpostavlja s sprejemanjem in preoblikovanjem znakovnega gradiva iz obstoječih označevalnih praks;
- da se na ta način v besedilo vpisujeta historičnost in družbenost, besedilo pa deluje na svoj kontekst.

Prek oblik in žanrov medbesedilnosti, kakršni so citat, imitacija, aluzija ali parodija, se literatura v zgodovinsko-razvojnih procesih samouravnava (autopoiesis), vzpostavlja kontinuitete, a tudi odklone, subverzije in prelome. Problematiko kulturnega spomina, literarnega diskurza in medbesedilnosti bodo predavanja in seminarji obravnavali teoretsko in ob študijah primerov iz slovenske literarne zgodovine.

Razpored:

1. Teorija in zgodovina koncepcij spomina in medbesedilnosti:
 - individualni in kolektivni spomin;
 - pojmovanja spomina od antike do modernosti;
 - spomin in pozaba;
 - kolektivni in kulturni spomin;
 - literatura in kulturni spomin;
 - medbesedilnost kot medij kulturnega spomina;
 - zgodovinski oris medbesedilnosti.
2. Vloga topike v starejši in novejši književnosti:
 - pojem topos in evropski kontekst topike;
 - topika v Brižinskih spomenikih in baročnih pridigah;
 - topika v romantični in postromantični poeziji (Prešeren, Jenko).
3. Formiranje medbesedilnih nizov, vpletenih v imaginarij nacionalne zavesti:

- pojem medbesedilni niz;
 - folklorni in umetni medbesedilni nizi;
 - primeri medbesedilnih nizov ob ključnih besedilih (Krst pri Savici, Sonetni venec).
4. Postopki in funkcije modernističnega in postmodernističnega citatnega obujanja slovenske kulturne tradicije:
- dekonstruktivne strategije (avantgarde);
 - mitologizacija, profanizacija in igra (modernizem);
 - ustvarjanje kot recikliranje (postmodernizem).
5. Vznikanje slovenskega literarnega polja v kontekstu klasike, modernih nacionalnih literatur in svetovne književnosti:
- nova pojmovanja vpliva;
 - problem »nacionalnega« kot enote literarnega zgodovinarstva;
 - semiosfera, geokritika in medkulturni dialog;
 - nacionalna literatura, svetovna literatura, medliterarni centrizmi in medliterarne skupnosti.

Poleg glavnega izvajalca pri predmetu sodelujejo tudi gostje, predvsem sodelavci in sodelavke Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU. Teme, s katerimi sodelavke in sodelavci dopolnjujejo gornji učni načrt, so: (avto)biografski diskurz, ustanove in prakse kanonizacije, tradicija pridigarske proze, zgodovina knjige in cenzure, zgledovanje slovenskega baroka po italijanski kulturi.

Seminarji

Seminarsko delo pomeni dograjevanje, praktično usvajanje in preverjanje znanj, ki jih posredujejo predavanja in konsultacije. Poteka z diskusijami ob referatih in koreferatih študentov in študentk. Zaključek seminarskega dela je za vsakega študenta oz. študentke seminarska naloga, ki je skupaj z zagovorom glavna oblika preverjanja znanja.

Povezava z drugimi predmeti

Predmet sodi v literarno vedo, navezuje pa se tudi na predmete s področij folkloristike, kulturne antropologije in etnologije, zgodovinarstva, zgodovinskega jezikoslovja in sociologije kulture.

Učbeniki in učni pripomočki

- Allen, Graham (2000): Intertextuality. London – New York: Routledge.
- Assmann, Aleida – Harth, Dietrich, ur. (1991): Mnemosyne: Formen und Funktionen der kulturellen Erinnerung. Frankfurt na Majni: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Assmann, Jan (1992): Theoretische Grundlagen. V: J. Assmann: Das kulturelle Gedächtnis: Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen. München: Beck. 14-160.
- Assmann, Aleida (2011): Cultural Memory and Western Civilization: Functions, Media, Archives. Cambridge: Cambridge UP.
- Curtius, Ernst Robert (2002): Evropska literatura in latinski srednji vek. Prev. T. Virk. Ljubljana: LUD Literatura.
- Dović, Marijan (2012): Model kanonizacije evropskih kulturnih svetnikov. Primerjalna književnost 35.3: 71-85.
- Golež Kaučič, Marjetka (2007): Ljudsko pesemsko izročilo kot kulturni spomin Jančarjevega romana in drame Katarina, pav in jezuit. Traditiones: zbornik Inštituta za slovensko narodopisje in Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU 36.2: 77-113.
- Halbwachs, Maurice (2001): Kolektivni spomin. Prev. D. Rotar. Spremna beseda T. Kramberger. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Huyssen, Andreas (2003): Present Pasts: Urban Palimpsests and the Politics of Memory. Stanford: Stanford UP.
- Jurić Pahor, Marija (2007). Memorija in/ali spomin?: raziskovalni trendi in pojmovne zagate. Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja 53/54: 204-228.

- Juvan, Marko (1990): *Imaginarij Krsta v slovenski literaturi: Medbesedilnost recepcije*. Ljubljana: Literatura.
- (1997): *O slovenskem literarnem kanonu*. V: M. Juvan: *Domači Parnas v narekovajih: Parodija in slovenska književnost*. Ljubljana: LUD Literatura. 197-212.
- (2000): *Intertekstualnost*. Ljubljana: DZS. (Literarni leksikon 45).
- (2000): *Vezi besedila*. Ljubljana: Literatura.
- (2006): *Literarna veda v rekonstrukciji: Uvod v sodobni študij literature*. Ljubljana: LUD Literatura.
- (2008): *History and Poetics of Intertextuality*. West Lafayette: Purdue UP.
- (2012): *Prešernovska struktura in svetovni literarni sistem*. Ljubljana: LUD Literatura.
- Lachmann, Renate (1990): *Mnemotechnik und Simulakrum*. V: R. Lachmann: *Gedächtnis und Literatur: Intertextualität in der russischen Moderne*. Frankfurt na Majni: Suhrkamp. 13-50.
- Ricoeur, Paul (2004): *Memory, History, Forgetting*. Prev. K. Blamey, D. Pellauer. Chicago – London: Chicago univ. press.
- Samoyault, Tiphaine (2001): *L'intertextualité: Mémoire de la littérature*. Pariz: Nathan.
- Škulj, Jola: *Literature as a repository of historical consciousness: reinterpreted tales of Mnemosyne*. V: *Methods for the Study of Literature as Cultural Memory*. Ur. R. Vervliet –A. Estor. Amsterdam – Atlanta, GA: Rodopi. 411-419.
- Vervliet, Raymond – Estor, Annemarie, ur. (2000): *Methods for the Study of Literature as Cultural Memory*. Amsterdam – Atlanta, GA: Rodopi.

Obveznosti študentk in študentov ter ocenjevanje

Aktivno sodelovanje slušateljev in slušateljic na predavanjih (diskusije) in sproten študij literature. Po prvem letniku študija: seminarska naloga v obliki in po standardih znanstvenega članka, ki združuje temo doktorske disertacije s snovjo oz. problematiko, obravnavano v okviru predmeta *Medbesedilnost in kulturni spomin*. Ustni zagovor članka (s preverjanjem širšega konteksta znanja s področja predmeta).

Slovenski izseljenci med tradicijo in sodobnostjo

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Slovenske študije - tradicija in sodobnost

Koda predmeta: 44

Letnik: Brez letnika

Nosilka predmeta: [izr. prof. dr. Marina Lukšič Hacin](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Cilji in kompetence

Seznanimi slušateljice in slušatelje z zgodovinskim, sociološkim in etnološkim vidikom izseljevanja in življenja Slovenk in Slovencev v novih okoljih. Poseben poudarek bo na njihovem kulturnem delovanju, literarnem ustvarjanju, ohranjanju etnične identitete, negovanju slovenske materialne in kulturne tradicije v izseljenstvu ter izvirnem prispevku izseljenske ustvarjalnosti v kulturno zakladnico matičnega naroda na eni strani in multikulturne družbe v priseljenjski deželi na drugi strani. Predavanja bodo temeljila na avtentičnem gradivu, primarni literaturi in rezultatih lastnih empiričnih raziskav. Poleg tega se bodo slušateljice in slušatelji seznanjali s teoretičnimi vidiki migracijskih študij in sodobno metodologijo raziskovanja migracij. Interdisciplinarna zasnova predmeta zagotavlja vsestranski vpogled v problematiko slovenskega izseljenstva, ki bo umeščena v širši migracijski kontekst.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

1. Uvodne teoretske razdelave:
 - Spoznavanje kategorialnega aparata, problematizacija in utemeljitev osnovnih pojmov in spoznavanje razlik v njihovi rabi v različnih teorijah;
 - Spoznavanje različnih raziskovalno metodoloških pristopov in njihove rabe;
 - Predstavitev osnovnih, za raziskovanje migracij relevantnih, raziskovalnih spoznanj.
2. Zgodovinski oris slovenskega izseljenstva:
 - Opredelitev migracij (teoretični vidik) in pregled virov ter literature;
 - Pravni vidiki (izseljenske in priseljenske zakonodaje);
 - Demografski vidiki migracij;
 - Analiza spolne, starostne, izobrazbene, poklicne sestave izseljencev;
 - Geografski vidik izseljevanja (smerni izseljevanja);
 - Vzroki in posledice izseljevanja;
 - Odnos matičnega prostora (oblasti, cerkve, razmišljajočih posameznikov) do izseljevanja;
 - Človeški in socialni položaj priseljencev v novih okoljih;
 - Organiziranost življenja v novih okoljih (društvena organiziranost, izdajateljska dejavnost, izseljensko šolstvo ipd.);
 - Prispevek Slovencev novemu okolju (na delovnem, kulturnem, znanstvenem itn. področjih); stiki med izseljenskim svetom in domovino;
 - Vpetost oz. primerjave z migracijskimi procesi v svetu.
3. Antropološko – sociološki vidiki slovenskega izseljenstva oziroma migracij:
 - Primerjalna obravnava oblikovanja etnične identitete in njene manifestacije v vsakdanjem življenju v prvih in vseh nadaljnjih generacijah izseljenih Slovencev po različnih kontinentih oziroma državah v sinhroni in diahroni perspektivi;
 - Povratništvo (problemi prilagajanja na izvorno okolje);
 - Vmestitev v različne kontekste po vseh segmentih družboslovne analize.
4. Slovenska izseljenska književnost:
 - Zgodovinski pregled od zgodnjih izseljenskih literarnih oblik v 19. stoletju;
 - Razcvet slovenske izseljenske književnosti v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja;
 - Suvereni razvoj t. i. zdomske literature v 2. polovici 20. stoletja;
 - Nastopa slovenskega literarnega povratništva po letu 1990;
 - Problem getoizacije izseljenske književnosti v slovenski literarni zgodovini;
 - Vprašanje literarne dvojezičnosti zdomskih avtorjev;
 - Sodobni problemi književnega ustvarjanja v izseljenstvu.

Temeljna literatura in viri

- Castles, S. in M.J. Miller. 1998. The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World. London.
- Čebulj Sajko, Breda. 1999. Etnologija in izseljenstvo. Ljubljana.
- Čebulj Sajko, Breda. 1992. Med srečo in svobodo. Ljubljana.
- Drnovšek Marjan. 1991. Pot slovenskih izseljencev na tuje. Ljubljana.
- Drnovšek, Marjan. 1998. Usodna privlačnost Amerike. Ljubljana.
- Klemenčič, Matjaž. 1987. Ameriški Slovenci in NOB v Jugoslaviji. Maribor.
- Klinar, Peter. 1976. Mednarodne migracije. Ljubljana.
- Lukšič – Hacin, Marina. 1995. Ko tujina postane dom, Ljubljana.
- Lukšič – Hacin, Marina. 1999. Multikulturalizem in migracije, Ljubljana.
- Valenčič, Vlado. 1990. Izseljevanje Slovencev v tujino do druge svetovne vojne. Dve domovini/Two Homelands, 1.

- Žitnik, Janja. 2000. Književno delo slovenskih izseljencev, Slavistična revija, 48/2.
- Žitnik, Janja. 2001. Besedna umetnost slovenskih izseljencev in njeno mesto v sodobni slovenski kulturi, Dve domovini/Two Homelands, 14.
- Chmelar, Hans. 1974. Höhepunkte der österreichischen Auswanderung: Die Auswanderung aus den im Reichsrat vertretenen Königreichen und Ländern in den Jahren 1905-1911. Dunaj.
- Čebulj Sajko, Breda. 2000. Razpotja izseljencev. Ljubljana.
- Friš, Darko. 1995. Ameriški Slovenci in katoliška cerkev 1871-1924. Celovec-Ljubljana-Dunaj.
- Iseljenc : Življenjske zgodbe Slovencev po svetu. Ljubljana 2001
- Klemenčič, Matjaž. 1995. Slovenes of Cleveland. Novo mesto.
- Klemenčič, Matjaž. 1999. Jurij Trunk med Koroško in Združenimi državami Amerike. Celovec-Ljubljana-Dunaj.
- Kokole, Vladimir. 1986. Migracije v SR Slovenijo iz drugih republik in narodnostna sestava njenega prebivalstva. Geografski vestnik, 58.
- Lukšič – Hacin, Marina. 2001. Zgodbe in pričevanja: Slovenci na Švedskem, Ljubljana.
- Malačič, Janez. 1984. Demografske razmere v Sloveniji. Teorija in praksa, 21/7-8.
- Šifrer, Živko. 1962. Izseljevanje s slovenskega ozemlja. Prikazi in študije, 8/2, Ljubljana.
- Šmitek, Zmago. 1986. Klic daljnih svetov. Ljubljana.
- Vogelник, Dušan. 1965. Razvoj prebivalstva Slovenije zadnjih dvesto let z jugoslovanske in evropske perspektive. Ekonomski zbornik, 7, Ljubljana.
- Vogelник, Dušan. 1961. Demografska statistika. Ljubljana.
- Valenčič, Vlado. 1990. Izseljevanje Slovencev v druge dežele Habsburške monarhije. Zgodovinski časopis, 44/1.
- Zwitter, Fran. 1936. Prebivalstvo na Slovenskem od 18. stoletja do današnjih dni. Ljubljana.
- Žigon, Zvone. 2001. Iz spomina v prihodnost: Slovenska politična emigracija v Argentini.
- Žitnik, Janja in Helga Glušič ur. 1999. Slovenska izseljenska književnost 1, 2, 3. Ljubljana.

Načini ocenjevanja

Obveznosti študentk in študentov obsegajo aktivno sodelovanje pri predavanjih in seminarskih vajah. Sodelovanje predpostavlja sprotno branje (obvezne) študijske literature, kritično preverjanje prebranega in pripravo kratkih esejev na osnovi prebrane literature. Poleg tega študentke in študentje izdelajo zaključno izpitno nalogo, ki jo javno zagovarjajo. Izpit je seštevek aktivnega sodelovanja na predavanjih in seminarskih vajah ter izpitne naloge z zagovorom.

Tragedija v gledališču, kulturi in družbi

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Slovenske študije - tradicija in sodobnost

Koda predmeta: 45

Letnik: Brez letnika

Nosilec predmeta: [izr. prof. dr. Krištof Jacek Kozak](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Cilji in kompetence

Cilj predmeta je seznaniti študentke in študente s konceptom tragedije ne le znotraj dramskogledališkega obzorja, temveč tudi zunaj njega. Osvetliti želi zgodovino ter sedanjí položaj tega v današnjem svetu tako vseprisotnega koncepta. Študentke in študentje bodo tako spoznali osrednja oprijemališča literarnega, gledališkega, filozofskega in družbenoteoretičnega diskurza o tragediji in tragičnem skozi zgodovino vse do

danes. Na podlagi predavanj in seminarjev bo predmet vzpodbudil študentke in študente k razmisleku ter samostojnemu raziskovalnemu delu o človeku in njegovi umeščenosti v svet in družbo.

Namen predmeta je opozoriti tudi na bistveno vez med konceptom in osrednjim pojmom novoveške filozofije, subjektom. Poleg teoretične podlage je namen predavanj tudi analiza sodobnosti ter aplikacija koncepta tragedije na današnja v luči obravnavanega koncepta še kako aktualna dogajanja.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

1. Teoretični nastavki za razmislek o tragediji:
 - Konceptualizacija in aplikacija pojma tragedija (Aristotel);
 - Odnos Rimljanov do tragiške poetike (Horac);
 - Renesančni eksegeti (Castelvetto, Scaliger);
 - Klasicistične teoretske predpostavke (Corneille, Racine);
 - Nemški idealizem in filozofija tragedije (Hegel, Fichte, Schelling, Schlegel);
 - Postidealistično razumevanje tragedije (Hebbel);
 - Modernizem in tragedija (Jaspers, Lukács);
 - Vzpon in padec postmodernizma (Derrida, Foucault, Barthes, Baudrillard);
 - Rehabilitacija tragedije (Lévinas, Williams, Eagleton).
2. Osrednja obdobja razvoja tragiških dramskih del:
 - Grška in rimska antika (Aishil, Sofokles, Evripid; Seneca...);
 - Renesansa (Elizabetinska dramatika: Johnson, Shakespeare...);
 - Francoski klasicizem; (Corneille, Racine)
 - Nemška klasika; (Goethe, Schiller)
 - Predmoderna tragedija; (Hebbel)
 - Modernizem in drama absurda (Beckett);
 - Eksistencializem (Ionesco, Sartre, Genet);
 - Postmodernizem (sinkretična sodobna dramatika: Koltès, Greig...).
3. Vprašanja in problemi osrednjih tragiških pojmov ter njihova aplikacija:
 - Katarza;
 - Peripetija;
 - Anagnorisis;
 - Hibris.
4. Vloga protagonista kot filozofskega subjekta v tragediji
 - Stanje individuuma v Antiki;
 - Razvoj pojma subjekta;
 - Subjekt znotraj idealističnih filozofskih sistemov;
 - Modernistični preobrat;
 - Postracionalni razkroj subjekta;
 - Postdekonstrukcijski proces subjektovega ponovnega oblikovanja.

Temeljna literatura in viri

- Aristotel. 1982. Poetika. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Badiou, Alain. 1982. Théorie du Sujet. Paris: Seuil.
- Benjamin, Walter. 1977. The Origin of German Tragic Drama. London: NLB.
- Birkenhauer, Theresia. 2004. Tragedija: delo z demokracijo: Izmera razdalje. Theater der Zeit 11.
- Eagleton, Terry. 2003. Sweet Violence: The Idea of the Tragic. Oxford; Malden, MA: Blackwell: 1-22, 203-240.
- Hegel, G. W. F. 2001. Predavanja o estetiki : dramska poezija. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo.

- Hristić, Jovan. 2001. O tragediji: deset esejev. Ljubljana: MGL.
- Kozak, Krištof J. 2003. O tragičnem danes – iz perspektive subjekta in situacije. Primerjalna književnost 26/2.
- ---. 2004. Privlačna usodnost: subjekt in tragedija. Ljubljana: MGL.
- Lévinas, Emmanuel. 1965, Totalité et Infini: Essai sur l'Extériorité. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Lukács, György. 1981. Entwicklungsgeschichte des Modernen Dramas. Ed. Frank Benseler. Darmstadt: Luchterhand.
- ---. 1974. The Metaphysics of Tragedy. Soul and Form. Georg Lukács. London: Merlin Press: 152-74.
- Miller, Arthur. 1997. Narava tragedije. Nova revija 16: 232-34.
- ---. 1997. Tragedija in navadni človek." Nova revija 16: 235-37.
- Nietzsche, Friedrich. 1995. Rojstvo tragedije iz duha glasbe. Ljubljana: Karantanija.
- Steiner, George. 1990. A note on Absolute Tragedy. Journal of Literature & Theology 4/2: 147-56.
- ---. 2002. Smrt tragedije. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.
- Szondi, Peter. 1964. Versuch über das Tragische. 1961. Frankfurt am Main: Insel.
- Taylor, Charles. 1989. The Surces of Self. The Making of the Modern Identity. Cambridge: Harvard University Press.
- Unamuno, Miguel de. 1983. Tragično občutje življenja. Ljubljana: Slovenska matica.
- Wilkoszewska, Krystyna. 1986. On the Experience of the Tragic. Philosophica 38/2: 27-40.
- Williams, Raymond. 1966. Modern Tragedy. London: Chatto; Windus.
- Zima, Peter. V. 2002. Theorie des Subjekts: Subjektivität und Identität zwischen Moderne und Postmoderne. Tübingen: Francke.

Načini ocenjevanja

Obveznosti študentov sestojijo iz aktivne udeležbe na predavanjih in seminarskih vajah, torej iz sprotne prebiranja študijske literature in diskusijskih prispevkov. Ocena pri predmetu se oblikuje na podlagi študentkine in študentove aktivnosti oziroma udeležbe v diskusijah ter ocene zaključne oziroma izpitne naloge, ki je obsežnejša, samostojna raziskovalna naloga.

Vloga ženske v slovenski družbi in kulturi

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Slovenske študije - tradicija in sodobnost

Koda predmeta: 46

Letnik: Brez letnika

Nosilka predmeta: [izr. prof. dr. Mirjam Milharčič Hladnik](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Cilji in kompetence

Seznanimi slušatelje in slušateljice z vlogo ženske v slovenski družbi iz zgodovinske, teoretske in analitične perspektive v primerjalnem kontekstu Evrope in širše. Skozi izbor študijske literature in z načinom dela na predavanjih ter seminarjih odpirati možnosti za individualne raziskovalne in teoretske projekte slušateljev in slušateljic. Preko študijskega procesa prispevati k bogatitvi še vedno ne dovolj velikega korpusa vednosti o vlogi ženske na Slovenskem.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

1. Ideološka filozofija znanstvenikov in politika selekcije vednosti:
 - Je bil Marx marksist, Darwin darvinist in Virginia Woolf feministka?
 - Kako brati, analizirati prebrano in razumeti nenapisano?
 - Viri in »viri«, pa tudi kje je izkustvo?
 - Kaj in kam s čustvi?
2. Zgodovina – od kod prihajamo?:
 - Družbeni položaj žensk danes,
 - Danes izvira iz včeraj;
 - Ni ženskega vprašanja;
 - Ideološke in politične predpostavke študija.
3. Identiteta ali predstave spolnih vlog:
 - Enakopravnost in utemeljitve različnosti;
 - Od zasebnega k javnemu in političnemu;
 - Boji, umiki, zmage in porazi.
4. We need bread and roses, too!:
 - Doktorji, predavatelji, profesorji in direktorji;
 - Čistilke, kuharice in gospodinje;
 - Univerzalnost pravic in kulturni relativizem.
5. Kaj hočem postati?:
 - Perspektive gledajočih in perspektive gledanih;
 - Spolne vloge kot družbene vloge nastopanja;
 - Katera je prava.
6. Migracije – kam gremo?:
 - Migrantka kot metafora ženske;
 - Dvodomke, brezdomke, večdomke, od nikjer, od tu in tam, niti tam niti tu;
 - Feminizacija migrantskih tokov;
 - Globalne ženske.

Temeljna literatura in viri

- A History of Women in the West I-IV. Cambridge, Massachusetts, London: The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge.
- Vode, Angela. 1998. Spol in upor, (Zbrana dela Angele Vode, knj. 1), (Knjižna zbirka Krt, 109). 1. izd. Ljubljana: Krtina.
- -. 1999. Značaj in usoda, (Zbrana dela Angele Vode, knj. 2), (Knjižna zbirka Krt, 110). 1. izd. Ljubljana: Krtina.
- -. 2000. Spomin in pozaba, (Zbrana dela Angele Vode, knj. 3), (Knjižna zbirka Krt, 111). 1. izd. Ljubljana: Krtina.
- Milharčič Hladnik, Mirjam. 1995. Šolstvo in učiteljice na Slovenskem (Zbirka Sophia 5). Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Milharčič Hladnik, Mirjam, Žagar, Igor Ž. 1996. Nekaj izhodiščnih prizadevanj za odpravo seksistične rabe jezika. V: Spol: Ž. Ljubljana: KUD France Prešeren: Institutum Studiorum Humanitatis – ISH.
- Žnidaršič, Sabina Ž. 2001. Ora et labora – in molči ženska!, pregled demografije dežele Kranjske in pridobitnosti žensk v desetletjih 1880-1910. Ljubljana: cf.
- Accati, Luisa. 2001. Pošast in lepotica, Oče in mati v katoliški vzgoji čustev. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- Vidmar, Ksenija H. ur. 2001. Ženski žanri – spol in množično občinstvo v sodobni kulturi. Ljubljana: Zbirka Dokumenta, ISH.
- Woolf, Virginia. 2001. Tri gvineje. Ljubljana: Lila zbirka, cf.
- -. 1999. Lastna soba. Ljubljana: Lila zbirka, cf.
- De Beauvoir, Simone. 2000. Drugi spol, 1. in 2. del. Ljubljana: Delta.

- Muser, Erna, Zavrl, Vida ur. 1971. FKL Žensko koncentracijsko taborišče Ravensbruck. Ljubljana: Partizanska knjiga.
- Stanley, Liz. 1995. The Auto/biographical I, The theory and practice of feminist auto/biography. Manchester, New York: Manchester University Press.
- Irigaray, Luce. 1995. Jaz, ti, me, mi. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Bahovec, Eva D. ur. 1992. Vzgoja med gospostvom in analizo. Ljubljana: KRT.
- -. 1993. Od ženskih študij k feministični teoriji, Ljubljana: Časopis za kritiko znanosti.
- Molek, Mary. 1976. Immigrant Woman. Delaware: Dover.
- Planinsek Odorizzi, Irene M. 1978. The Footsteps Through Time, Washington: Washington Landmark Tours.
- Drakulić, Slavenka. 2002. Kot da me ni, Ljubljana: Aleph.
- Pizan, Christine de. 1999. Mesto dam, Ljubljana: Delta.
- Wollstonecraft, Mary. 1992. Zagovor pravic ženske, Ljubljana: Krt.
- Zaviršek, Darja ur. 1996. Spolno nasilje. Feministične raziskave za socialno delo, Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Načini ocenjevanja

Obveznosti študentk in študentov obsegajo aktivno sodelovanje pri predavanjih in seminarskih vajah, ki temeljijo na sprotnem branju literature in kritičnem preverjanju prebranega:

- Obveznost pri seminarjih je izdelava pisne naloge, ki je v funkciji priprave na zaključno, izpitno nalogo posameznega študenta ali študentke.
- Zaključna naloga – samostojna raziskovalna naloga – se predstavi javno.
- Izpit je seštevek aktivnega sodelovanja na predavanjih in seminarskih vajah ter ustne predstavitve zaključne, izpitne naloge.

Ekokultura: živali in narava v folklori, literaturi in kulturi

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Slovenske študije - tradicija in sodobnost

Koda predmeta: 67

Letnik: Brez letnika

Nosilka predmeta: [izr. prof. dr. Marjetka Golež Kaučič](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Cilji in kompetence

Seznanimi slušatelje in slušateljice z relativno novimi znanstvenimi disciplinami, ki se ukvarjajo z raziskavami živali in narave v folklori, literaturi, kulturi. S pomočjo novih teoretsko- analitičnih diskurzov ter kompleksnih metodoloških paradigem omogočiti vpogled v človekove relacije do živali in narave skozi različne historične dobe in izpostaviti spremembe teh relacij. Voditi slušatelje in slušateljice skozi relevantno domačo in tujo študijsko literaturo in prek predavanj ter seminarskega dela omogočiti raziskovalno podlago za njihovo individualno raziskovalno delo ter znanstvene izdelke. Študijski proces naj bi pripomogel k vedenju o človekovem odnosu do živali tako v folklori kot znotraj tradicionalnih in sodobnih ritualnih praks ter relacij človeka do njih tudi v literaturi in kulturi. Z multidisciplinarnimi spoznanji zoofolkloristike, ekokritike, kulturne in kritične animalistike naj bi redefinirale odnose ljudi-živali-narave-okolja na novih ekoloških in etičnih temeljih. Poudarek predmeta je na medvrstnih razmerjih v folklornih in literarnih besedilih.

Pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti

Ni potrebno.

Vsebina

Zaradi novih ekoloških in etičnih (bioetike) spoznanj v širšem družbenem in kulturnem prostoru (ekologizacija v družbenem in kulturnem prostoru) in spremenjenega stanja sveta, ki so nenazadnje povzročili premik fokusa pogleda iz antropo- v ekocentrizem, so tudi v slovenskem znanstvenem prostoru nujne kompleksne raziskave tako živali (zoofolkloristika, etnozooologija, ekokritika, kulturna in kritična animalistika) in narave (ekofolkloristika, ekopoetika, etnobotanika, kulturna botanika) in relacij človeka do njih v folklori, literaturi in kulturi.

Zoofolkloristika je nova disciplina znotraj folkloristike, ki izhaja iz pogleda na žival kot na resnično bitje in ne kot na simbol ali metaforo, in ki uveljavlja kritično presojo izročilnega védenja o živalih, ki na eni strani nosi izjemna sporočila o sobivanju ljudi in živali, po drugi strani pa tudi nekatere odnose in prakse, ki za današnji čas niso več sprejemljivi. Zoofolkloristika uvaja nove teoretsko-analitične diskurze, ki bi omogočali vpogled v spremembe človekovega odnosa do živali tako v folklori kot znotraj tradicionalnih in sodobnih ritualnih praks ali njihovo redefinicijo, hkrati pa bi ta z izsledki vplivala na pravno varnost ne-človeških subjektivitet.

Ekofolkloristika pa vključuje tudi raziskave rastlin in narave, tako kot se prikazujejo v folklornih tekstih, a tudi v različnih kulturnih praksah, tradicionalnih znanjih.

Ekokritika je veja literarne vede, ki se posveča preučevanju nečloveške narave in jo razume v smislu avtonomne moči in ji daje pogosto status subjekta.

Kulturna animalistika preučuje živali kot motive, simbole, zgodovinsko abstrakcijo, ki jo je mogoče objektivizirati in alegorizirati, večinoma brez kritične politične refleksije, vendar tudi že s prevpraševanjem o antropocentričnem odnosu človeka do živali.

Kritična animalistika pa je disciplina, ki vzpostavlja možnosti subjektivizacije živali in preseganja strukturnih hierarhij v odnosu človek/žival.

Slušateljice in slušatelji bodo spoznavali različne nove paradigme pogleda na žival in naravo skozi interdisciplinarna povezovanja zgoraj navedenih disciplin ekokulture v štirih vsebinskih sklopih:

1. Zoofolkloristika in ekofolkloristika

- teoretično-metodološka izhodišča zoofolkloristike in ekofolkloristike (slovenski in evropski okvir), pojmi, koncepti, diskurzi
- antropomorfizem, zoomorfizem, sinatropsko, antropofilno
- značilnosti zoo in eko folklore skozi ljudsko pesemsko in pripovedno izročilo
- podobe živali v folklori – od simbola prek objekta do subjekta
- rastline in narava v folklori: etno- in kulturna botanika (znanja o rastlinah), podobe narave v folklori
- pozitivne in negativne ritualne kulturne prakse (šege in navade, verovanja) v odnosu do živali in narave – redefinicija

2. Ekokritika

- teoretski in metodološki uvod v ekokritiko (antropocentrizem, ekocentrizem, biocentrizem, zagovorništvo narave, literarna ekologija, zelena literatura, literarna animalistika)
- teoretski koncepti živali/narave/okolja v izbranih slovenskih in tujih literarnih delih
- ekokritični odmevi v prozi 19. in 20. stoletja
- ekopoetika v slovenski poeziji
- Detela, Komelj, Coetzee ter vprašanje vegetarjanstva in veganstva ter medvrstnih razmerij

3. Kulturna animalistika

- teoretski in metodološki uvod v kulturno animalistiko
- konstrukcije živali, dihotomije človek/žival, kultura/narava
- humananimalia (človekžival)
- jezik in živali
- domestifikacija
- kulturna dediščina in živali (lipicanci)

- živali in narava v filmu
 - etika in pravno varstvo živali
4. Kritična animalistika
- definicija in teoretsko-metodološki uvod v disciplino
 - specizem (Ryder in Dunayer)
 - živalsko vprašanje kot politično
 - filozofsko-antropološki diskurz in aktivizem
 - konceptualizacija živali in obravnava njihovega moralnega statusa v različnih diskurzih
 - učinki reprezentacij živalskosti znotraj antropocentrične kulture
 - živalski abolicionizem in animalistično-etični model Garyja Franciona
 - kritika okoljskega holizma
 - transformacija ustaljenih razmerij med človekom in živaljo in žival kot posameznik in ne vrsta

Povezava z drugimi predmeti

Predmet je multidisciplinaren saj vključuje spoznanja folkloristike, literarne vede, etnologije, kulturne in socialne antropologije, filozofije, etike, prava in ekologije.

Temeljna literatura in viri

- Armstrong, Suzane J. in Richard Botzler: *The Animal Ethics Reader*. London, New York: Routledge, 2003.
- Berlin, Brent: *Ethnobiological Classification: Principles of categorization of plants and animals in traditional societies*. Princeton: Princeton University Press, 1992.
- Calarco, Matthew (ur.): *Zoographies: The Question of the Animal from Heidegger to Derrida*. New York: Columbia University Press, 2008.
- Cavell, Stanley, Cora Diamond, John McDowell, Ian Hacking in Cary Wolfe: *Philosophy & Animal Life*. New York: Columbia University Press, 2008.
- Clutton-Brock, Juliet: The Unnatural World: Behavioural Aspects of Humans and Animals in the Process of Domestication. V: Aubrey Manning in James Serpell (ur.), *Animals and Human Society. Changing perspective*. London, New York: Routledge, 2006: 23–36.
- Čeh Steger, Jožica. *Ekokritika in literarne upodobitve narave*. Maribor: Založba Litera, 2015. 349 str. ISBN 978-961-6949-63-7.
- Derrida, Jacques: 'Eating Well' or the Calculation of the Subject: An Interview with Jacques Derrida. V: Connor and Nancy Cadava (ur.), *Who Comes After the Subject?* New York, London: Routledge, 1991, 96–119.
- Derrida, Jaques: The Animal That Therefore I am. (prev. David Willis). *Critical inquiry* 28, 2002, 369–418.
- Detela, Jure, Ekologija, ekonomija preživetja in živalske pravice. *Nova revija* 77. 1473–1484, Ljubljana, 1984.
- Dunayer, Joan (2009): *Specizam. Diskriminacija na osnovi vrste*. Zagreb, Čakovac, Institut za etnologiju i folkloristiku & Dvostruka duga.
- Donaldson, Sue in Will Kymlicka: *Zoopolis. A Political Theory of Animal Rights*. Oxford: Oxford: University Press, 2011.
- Fairclough, Norman: *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. Harlow etc.: Longman, 2010.
- Ferry, Luc: *Novi ekološki red. Drevo, žival in človek. (Le nouvel ordre écologique)*. Ljubljana: Založba Krtina (Zbirka Krt 21), 1998.
- Finke, Peter: Kulturökologie. V: Nünning, Vera in Ansgar Nünning (ur.), *Konzepte der Kulturwissenschaften. Theoretische Grundlagen – Ansätze – Perspektiven*. Stuttgart, Weimar: Metzler V., 2003, 248–279.
- Francione, Gary L.: *Animals as Persons: Essays on the Abolition of Animal Exploitation*. New York: Columbia University Press, 2008.

- Glotfelty, Cheryll: Introduction: Literary Studies in an Age of Environmental Crisis. V: Cheryll Glotfelty in Harold Fromm (ur.), *The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology*. Athens in London: The University of Georgia Press, 1996, XV–XXXVII.
- Golež Kaučič, Marjetka. Thematization of nonhuman subjectivity in folklore, philosophical, and literary texts. *Cosmos* 27, 2011, 121–154.
- ----: "A bunny is a beautiful thing" or Animals as machines (!?) : the perception of the animal world in Slovenian folk songs. *Traditiones*, 42/1, 2013, 42, 71–88.
- ----: Zoofolkloristics : first insights towards the new discipline. *Narodna umjetnost*, ISSN 0547-2504, 2015, vol. 52, no. 1, str. 7-30.
- ----: Zoopoetika u poeziji Tomaža Šalamuna. V: Kovač, Zvonko (ur.), Kozak, Krištof Jacek (ur.), Pregelj, Barbara (ur.). *Obzorja jezika - obnebja jezika : poezija Tomaža Šalamuna*. Zagreb: FF Press, 2014, str. 145-163, ilustr.
- Haviland, William A.: *Kulturna antropologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2004 (1975).
- Hochman, Jhan: *Green Studies: Nature in Film, Novel, and Theory*. Moscow. Idaho: University of Idaho Press, 1998.
- Hofer, Stefan: *Die Ökologie der Literatur*. Bielefeld: Transcript Verlag, 2007.
- Hösle, Vittorio: *Filozofija ekološke krize. Moskovska predavanja*. Zagreb: Matica Hrvatska, 1996 (1991).
- Ingold, Tim (ur.): *What is an Animal? One World Archeology* 1. London in New York: Routledge, 1994.
- Lockwood, Randall: Anthropomorphism is not a four-letter word. V: R. J. Hoage (ur.), *Perceptions of Animals in American Culture*. Washington: Smithsonian Institution, 1989, 41–56.
- Marjanić, Suzana in Antonija Zaradija Kiš (ur.), *Kulturni bestijarij I*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada in Institut za etnologiju i folkloristiku 2007.
- Marjanić, Suzana in Antonija Zaradija Kiš (ur.), *Književna životinja, Kulturni bestijarij II*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada in Institut za etnologiju i folkloristiku, 2012.
- Meeker, Joseph W.: *The comedy of survival: studies in literary ecology*. New York: Scribner's, 1974.
- Möderndorfer, Vinko (1948). *Verovanja, uvere in običaji Slovencev*. *Narodopisno gradivo*.
- Celje: Družba Sv. Mohorja.
- Noske, Barbara (1993). *Humans and Other Animals: Beyond the Boundaries of Anthropology*. London: Pluto.
- Ryder, Richard D.: *Animal revolution: changing attitudes towards speciesism*. London in New York: Bloomsbury Academic, 2000.
- Rueckert, William: Literature and Ecology: An Experiment in Ecocriticism. *Iowa Review* 9/ 1, 1978, 71–86.
- Sax, Boria: Animals as tradition . V: Linda Kalof in Amy Fitzgerald (ur.), *The animals reader*. The Essential Classic and Contemporary Writings. Oxford in New York: Berg, 2007, 270–278.
- Serpell, James: *In the Company of Animals*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Shepard, Paul: *Thinking Animals: Animals and the Development of Human Intelligence*. New York: Viking, 1978.
- Steeves, H. Peter (ur.): *Animal Others. On Ethics, Ontology, and Animal Life*. New York: Albany State University of New York Press, 1999. 93–117.
- Vičar, Branka: Si kdaj videl svobodnega konja. Filozofski kontekst animalistične etike v poeziji Jureta Detele in Miklavža Komelja. V: *Etika v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. Center za slovenščino kot drugi tuji jezik. Ljubljana: FF. 2013, 35-45.
- Visković, Nikola: *Životinja i čovjek: prilog kulturnoj zoologiji*. Split: Književni krug, 1996
- ----: *Stablo i čovjek: prilog kulturnoj botanici*. Zagreb: Antibarbarus d.o.o., 2001.
- ----: *Kulturna zoologija*. Zagreb: Naklada Jesenski in Turk, 2009.
- Zapf, Hubert: (ur.): *Kulturökologie und Literatur. Beiträge zu einem transdisziplinären Paradigma der Literaturwissenschaft*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 2008.
- Willis, Roy (ur.): *Signifying Animals. Human Meaning in the Natural World*. New York: Routledge, 1990.

Načini ocenjevanja

Študentke in študentje bodo v okviru predmeta morali napisati seminarsko nalogo z znanstvenim aparatom, obvezno bo branje in interpretacija teoretskih del. Seminarska naloga mora biti predstavljena javno, prav tako bodo znotraj modula brali posamezna poglavja disertacije, ki bodo kritično interpretirana s strani drugih slušateljic in slušateljev modula. Njihovo delo bo v veliki meri osredotočeno na izdelavo doktorske disertacije.

Ritualnost

Program: Primerjalni študij idej in kultur (3. stopnja)

Modul: Slovenske študije - tradicija in sodobnost

Koda predmeta: 68

Letnik: Brez letnika

Nosilka predmeta: [izr. prof. dr. Jurij Fikfak](#)

ECTS: 6

Obseg: predavanja 60 ur, seminar 30 ur

Vrsta predmeta: izbirni

Jeziki: slovenščina

Metode poučevanja in učenja: predavanja, seminar

Vzgojno-izobraževalni smotri

Predmet seznanja študentke in študente s pojmom ritualnost in ritualne prakse z zgodovinskega, teoretskega in empiričnega vidika. V prvem delu se študentka oz. študent seznanita z zgodovino pojma in raziskovanjem pojava; drugi del je namenjen kritičnemu pregledu tematik in teoretskih podlag pri različnih avtoricah in avtorjih; v tretjem delu preizkuša različna spoznanja v terenskem delu in izdelavi seminarskega dela oz. besedila za objavo.

Med najpomembnejšimi izobraževalnimi smotri predmeta so razumeti vlogo ritualov v družbi in interpretirati ritualno vedenje z uporabo različnih metod in vidikov. Pomembni smotri so: oblikovanje kritičnosti; odkrivanje palimpsestnosti, medbesedilnosti; razkrivanje dinamike različnih javnih, medijskih, uradnih in subkulturnih diskurzov; raziskovanje medigre (interplay) ustvarjalnosti – od unikatnosti do serialnosti.

Pridobljene kompetence:

Študentke in študenti se v okviru predmeta naučijo tako metod branja in razumevanja besedil o ritualih, prepoznavanja konfiguracij, procesualnosti in trajanja kot tudi rabe različnih raziskovalnih tehnik na samem terenu glede na izbrano raziskovalno teoretsko izhodišče. Pri tem se naučijo, da so na etni ravni teoretski pojmi in sam koncept raziskave in njeni rezultati odvisni od določene znanstvene paradigme, na etni pa so ritualne prakse največkrat odvisne od medigre (interplay) med t.i. številnimi diskurzi na lokalni, regionalni, medijski, nacionalni in globalni ravni. Raziskovanje ritualnosti odpira prostore za odkrivanje socialne in kulturne dinamike, za raziskovanje vprašanj o inkluzivnih in ekskluzivnih strategijah in praksah, o konfliktnosti in dialoški oblikovanju kulturnih identitet in praks. Na ta način so pripravljene na medkulturne komunikacije današnjega časa

Vsebina

Ritualnost je univerzalna značilnost človeškega bivanja. Tako kot si ni mogoče misliti človeške družbe brez jezika, brez glasbe, si je ni mogoče misliti brez izvajanja ritualov oz. ritualnih praks.

Predmet je namenjen premisleku o konceptu, vlogi in pomenu ritualnosti v nekdanjih in sodobnih družbah in kulturah; hkrati je ena od temeljnih nalog na konkretnem primeru preizkusiti pridobljena znanja.

Razpored:

Predmet je sestavljen iz treh delov, prvi je zgodovinski pregled tematizacije in raziskovanja ritualov in

ritualnih praks tako na Slovenskem kot v srednjeevropskem prostoru. Pri tem bo upoštevana oz. tematizirana tudi recepcija etnoloških in kulturnoantropoloških dognanj, uveljavljenih predvsem v širšem, svetovnem prostoru. Drugi del je tematski pregled rituala, tako njegovega jezika, strukture in procesov kot vlog in pomena rituala v različnih kontekstih in položajih. Tretji del je empiričen, v njem gre za raziskovalno učenje ob raziskavi izbranih konkretnih ritualov in ritualnih praks in za preizkušanje različnih teoretskih izhodišč in praktičnih prijemov.

1. Zgodovinski pregled

Odkrivanje Drugega je odkrivanje drugačnosti skozi »tuje šege in navade«. V prvem, zgodovinskem, delu je fokus predmeta na različnih razumevanjih in teorijah ritualnosti predvsem v srednjeevropskem prostoru, od predznanstvenih (npr. P. Santonino) še konec srednjega veka, do pogledov J. G. Herderja, vse do prvih temeljiteh tematizacij pojma ritual v 19. stoletju (npr. Gregor Krek idr.). Za ta čas je bilo v največ primerih opisovanje in raziskovanje ritualnost del odkrivanja »Drugega«, del strategije in prakse eksotizacije (Fikfak 2008).

Poseben poudarek bo na raziskavah v 20. stoletju, v katerem postanejo ritualne prakse (tj. šege in navade) eden od najbolj prepoznavnih etnoloških in tudi identifikacijskih elementov.

Ob pregledu slovenske (F. Kotnik, B. Orel, N. Kuret idr.) in srednjeevropske tvornosti bodo tematizirane tudi zastavitve vprašanj o ritualih drugod (J. Frazer, A. van Gennep, M. Eliade, E. Durkheim idr.) in tematizirana sovplivanja.

2. Tematski pregled

V drugem delu je namenjen premisleku o temeljnih konceptih ritualnosti in ritualnih praks in tematskih opredelitvah:

Ritualnost – Jezik, struktura, forma, proces in tipologija

Tematizacija jezika, tj. gramatike in morfologije in osnovnih elementov rituala, njegove strukture, oblik, procesualnega značaja in tipologije. (A. van Gennep, *Rites of Passage*; J. Goody, *Construction of a Ritual Text*; C. Lévi-Strauss, *Structural Anthropology*; C. Bell, *Ritual Theory, Ritual Practice*; *Ritual: Perspectives and Dimensions*).

Ritualnost – Performativni vidiki, internalizacija in »communitas«

Pregled in analiza možnosti performativnih vidikov rituala in vloge rituala v konstituiranju skupnosti (V. Turner, *Ritual Process*; S. Tambiah, *A Performative Approach to Ritual*; R. Schechner, *Performance Theory*; C. Cavallin, *Ritualization and Human Interiority*).

Ritualnost in semiotika

Ritual kot znak v F. Saussurovem ali C.S. Peirceovem konceptu semiotike (R. Parmentier, *Signs in Society*); kot metonimična metafora (R. Jakobson); kot heteroglosija (Bahtin, *Rabelais and His World*).

Ritualnost, religija in mit

Religija je pomembna podlaga nekaterim oblikam rituala (M. Eliade, *Zgodovina religioznih verovanj in idej*; R. Rappaport, *Ritual and Religion*).

Ritualnost, politika in moč

Politika države se utemeljuje tudi z rituali, npr. z vsakodnevno prisego šolarjev v nekaterih državah (npr. v ZDA), z zastavami, državnimi proslavami, komemoracijami za padlimi idr. (D. Kertzer, *Ritual, Politics, and Power*; P. Simonič, *Kaj si bo narod mislil?*).

3. Empirični del

V tretjem delu bodo po pogovoru s študentkami in študenti izbrane lokacije in dogodki, primerni za raziskavo ritualnosti in nekaterih vidikov. Z raziskavo konkretne ritualne prakse bo študentka oz. študent preveril vse bistvene elemente različnih raziskovalnih izhodišč, priučenih v prvem in drugem delu. Po opravljeni kvalitativni empirični raziskavi bo študentka oz. študent predstavil svoje delo v okviru seminarja in predložil besedilo za znanstveno revijo.

Poleg glavnega izvajalca pri predmetu sodelujejo tudi gostje iz različnih domačih in tujih ustanov. Teme, s katerimi sodelavke in sodelavci dopolnjujejo gornji učni načrt, so: ritualnost in delo, ritualnost in politika, rituali in šport, rituali in festivali.

Seminarske vaje

Seminarsko delo je del učenja tako razumevanja kot samega raziskovanja ritualnosti, pomeni praktično usvajanje in preverjanje znanj, ki jih posredujejo predavanja in konzultacije. Seminarsko delo je vedno povezano s konkretno empirično raziskavo, v kateri študentka ali študent preverja teoretska izhodišča in koncepte. Poteka z diskusijami ob referatih in koreferatih študentov. Zaključek seminarskega dela je za vsakega študenta oz. študentko seminarska naloga, ki je skupaj z zagovorom glavna oblika preverjanja znanja .

Obveznosti študentov in ocenjevanje

1. Aktivno sodelovanje slušateljic in slušateljev na predavanjih (diskusije) in sproten študij literature;
2. Sodelovanje pri terenskem delu z opazovanjem in analizo konkretnih ritualnih praks.
3. Po prvem letniku študija: seminarska naloga v obliki in po standardih znanstvenega članka. Ustni zagovor članka (s preverjanjem širšega konteksta znanja s področja predmeta).

Povezava z drugimi predmeti

Predmet sodi v etnologijo in kulturno antropologijo, navezuje pa se tudi na predmete s področij folkloristike, zgodovinopisja, in sociologije kulture in religije.

Študijska literatura:

- Bahtin, Mihail Mihajlovič (1978) *Stvaralaštvo Fransa Rablea i narodna kultura srednjeg veka i renesanse*. Beograd: Nolit.
- Bell, Catherine (1997) *Ritual: Perspectives and Dimensions*. Oxford: Oxford University Press.
- Bell, Catherine (2009) *Ritual Theory, Ritual Practice*. New York: Oxford University Press.
- Cavallin, Clemens (2013) *Ritualization and Human Interiority*. Copenhagen: Museum Tusulanum Press.
- Durkheim, Émile (2008) *The Elementary Forms of Religious Life*. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Eliade, Mircea (1996) *Zgodovina religioznih verovanj in idej*. Ljubljana: DZS.
- Fikfak, Jurij (2008) Pogledi na ritualnost in ritualne prakse na Slovenskem. *Traditiones* 37 (2): 45–59. doi: 10.3986/Traditio2008370203
- Fikfak, Jurij (2016) *Ritualnost*. Temeljna dela EFKA 1. Ljubljana: Založba ZRC (v pripravi za tisk)
- Frazer, James George (2001) *Zlata veja : raziskave magije in religije*. Ljubljana: Nova revija.
- Goody, Jack (2000) The Construction of a Ritual Text. V: *The Power of the Written Tradition*. Washington, DC: Smithsonian, 47–62.
- Grimes, Ronald L. (1996) *Readings in Ritual Studies*. Prentice Hall, NJ.
- Ložar Podlogar, Helena (1995) *V adventu snubiti - o pustu ženiti. Svatbene šege Ziljanov*. Celovec: Mohorjeva družba.
- Jakobson, Roman (1996) *Lingvistični in drugi spisi*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- Kertzer, David I. (1988) *Ritual, Politics, and Power*. New Haven; London: Yale University Press.
- Kotnik, Franc (1943) *Slovenske starosvetnosti. Nekaj zapiskov, orisov in razprav*. Ljubljana: Zadržna tiskarna.
- Kreinath, Jens, Jan Snoek, and Michael Stausberg, eds. (2006) *Theorizing Rituals: Issues, Topics, Approaches, Concepts*. Leiden: Brill.
- Krek Gregor (1887) *Einleitung in die slavische Literaturgeschichte. Akademische Vorlesungen, Studien und kritische Streifzüge*. 2. izdaja. Graz: Leuschner & Lubensky.
- Kuret, Niko (1974) Navada in šega. *Traditiones* 3: 69–80.
- Kuret, Niko (1989) *Praznično leto Slovencev. Starosvetne šege in navade od pomladi do zime. I–II*. Celje: Mohorjeva družba.
- Lévi-Strauss, Claude (1967) *Structural Anthropology*. Garden City, NY: Doubleday.
- Orel, Boris (1944) Slovenski ljudski običaji. V. Ložar, Rajko (ur.), *Narodopisje Slovencev. I*. Ljubljana: Klas, 263–349.
- Orel, Boris (1952) Slovenski ljudski običaji. V: Grafenauer, Ivan in Boris Orel (ur.), *Narodopisje*

Slovenecv. II. Ljubljana. DZS, 134–165.

- Parmentier, Richard (1994) *Signs in Society: Studies in Semiotic Anthropology*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
 - Rappaport, Roy A. (1999) *Ritual and Religion in the Making of Humanity*. Cambridge: Cambridge University Press.
 - Santonino, Paolo (1992) *Popotni dnevniki. 1485–1487*. Celovec, Dunaj in Ljubljana: Mohorjeva založba.
 - Scharfe, Martin (1991) *Brauchforschung*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
 - Schechner, Richard (2003) *Performance Theory*. London: Routledge.
 - Simonič, Peter (2009) *Kaj si bo narod mislil? Ritual slovenske državnosti*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
 - Tambiah, Stanley J. (1979) A Performative Approach to Ritual. V: *Proceedings of the British Academy* 65, 113–69.
 - Turner, Victor (1969) *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Berlin: De Gruyter.
 - Van Gennep, Arnold (1960) *The Rites of Passage*. Chicago: University of Chicago Press.
-